

LAISVĖ

Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second
class matter at the
Post Office of Jama-
ca, N. Y., under the
Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ — LIBERTY

Savaitinis
Jungtinės Valstijos \$12.00
Kanadoje \$15.00
Kitur užsienyje \$15.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NO. 9

PENKTADIENIS, VASARIO [FEBRUARY] 27, 1981

OZONE PARK, N. Y. 11417

70-IEJI METAI

KRISLAI

Atsikratyti Kocho
Apie "Fort Apache"
Minint Dostojevskį
"Žilosios panterės"

R. BARANIKAS

Balandžio 8 dieną New Yorke įvyko svarbi konferencija, apie kurią didžioji spauda visai nerašė. Tai buvo konferencija, kurioje buvo planuota, kaip atsikratyti dabartinio mūsų didmiesčio mero Edwardo Kocho. Konferencijoje dalyvavo apie 600 delegatų nuo įvairių politinių ir visuomeninių organizacijų. Buvo atstovautos tokios įvairios grupės kaip Liberalų partija, Komunistų partija, Demokratinis socialistų organizacinis komitetas, Jungtinis Juodųjų frontas, Piliečių partija ir eilė kitų.

Kochas, kaip mes visi žinome, save laiko liberalu, bet jis veda politika, kuri palanki didžiųjų pastatų savininkams, pelnagrobams, monopolijoms, bankams. Jam administruojant, užsidarė eilė biednuomenė aptarnaujančių ligoninių ir klinikių. Jam administruojant, mieste bujoja rasizmas.

Gera, kad visos kairios ir kairę linkstančios grupės istengė susivienyti šiam svarbiam tikslui.

Buvo laikai, kuomet Hollywoodas galėjo daryti bet ką: rasistiniai filmai, arba bent filmai su rasistiniu prieskoniu, iš ten ateidavo tuzinais ir pripildydavo Amerikos ekranus. Kiek kitaip dabar. Šiomis savaitėmis net trijuose New Yorke kino teatruose sumirgėjo naujas filmas "Fort Apache — New York". Filmuotas čia pat, New Yorke, Pietinėje Bronx dalyje, kur gyvena portorikiečių biednuomenė, tas filmas paviršutiniškai gali būti klaidingas suprasimas kaip stiprus realizmas. Bet faktinai jis giliai rasistinis: beveik visi vietiniai portorikiečių charakteriai neigiami, kaip tai vagys, narkotikų naudotojai, prostitutės, sukčiai. O herojus? Baltas policininkas (vaidina garsusis Paul Newman). Tiesa, kiti balti policininkai vaizduojami kaip žiaurūs, net rasistai, bet, visgi, tas neatsveria fakto, kad vienintelis padorus žmogus — baltas.

Na, kaip sakėme, anksčiau tokie filmai ateidavo ir praedavo, — ir jie nuodydavo žiūrovų samonę. Tik kairiečiai protestuodavo. Kiek kitaip dabar. Kai "Fort Apache — New York" buvo filmuojamas Bronxe, vietiniai gyventojai piketavo, bandė sutrukdyti filmavimą. O kai dabar filmas pasiekė teatrų, didžiulės pikietų linijos supė teatrų, ragino žmones nežiūrėti rasistinių šiukšlių. Ir pasisėk! Du teatrai jau atšaukė filmo rodyimą!

Protestuotojai dalino lapelį, kuris tarp kito sakė:

"Tie, kurie sako, kad mes stengiamės cenzūruoti meną, meluoja. Menas nestovi virš gyvenimo. Filmas, kuris šmeižia mūsų žmones, nėra tik filmas, — jis netiesiogiai padeda mus engti, mus žudyti..."

Tąsa 4 pusl.

Anglikasių atstovai piketuoja prie Baltųjų Rūmų prieš prez. Reagano naują ekonominį planą. Trečias iš dešinės — United Mine Workers prezidentas Sam Church.

Opozicija prieš prezidentą Reaganą

Washington. — Tuo tarpu, kai daugelis biznio monopolijų su pasitenkinimu sutiko prez. Reagano JAV Kongresui pateiktą biudžetą, daugelis paliečių išėjo prieš. Nepaisant, kad prezidentas Reagan tuojau pat pradėjo akciją už tai, kad paskiros grupės geriau išstudijuotų jo biudžetą ir pradėjo siuntinėti aukštus pareigūnus su savo ekonominio plano punktams aiškinti, pirmiausi išėjo anglikas.

Anglikasių atstovai su savo unijos prezidentu Sam Church atvyko į sostinę ir piketavo prie Baltųjų Rūmų. Jie protestavo prieš numatytus biudžeto apkarpytus, kiek tai liečia darbininkus su "juodųjų plaučių" liga ir žadėjo išeiti į streiką, jei ta programa nebus atstatyta.

Didelė koalicija darbo unijų, civilinių teisių, religinių organizacijų darbuotojų tuojau pat pasisakė prieš numatytus biudžetų apkarpytus.

TSRS NOTA AMERIKAI DĖL BRAZINSKŲ

Maskva. — Tarybų Sąjungos užsienio reikalų ministerija Amerikos ambasada Maskvoje įteikė tokio turinio notą:

Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos užsienio reikalų ministerija atkreipia Jungtinių Amerikos Valstijų ambasados dėmesį, kad Amerikos valdžia toliau slapsto du nusikaltėlius teroristus — tėvą ir sūnų Brazinskius, kurie 1970 metų spalio mėnesį užgrobė Aerofloto lėktuvą, nužudė lėktuvo palydovę, suželdė igulos narius ir, grasindami ginklu, priverstė lakūnus nutūpti už TSRS teritorijos ribų.

Nepaisant to, kad Brazinskių įvykdė veiksmus, kurie visame civilizuotame pasaulyje laikomi labai sunkiu nusikaltimu, Amerikos valdžia ėmė globoti banditus ir suteikė jiems prieglobstį Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Tarybų Sąjunga, remdamasi savo principinga pozicija, kad reikia imtis griežiausių priemonių kovai su

Toje koalicijoje yra ir Amerikos Mokytojų Federacija, atstovaujanti 568 tūkstančiams narių, o jos prezidentas Albert Shanker prez. Reagano planą pavadino "Robin Hood atvirksčiai". Robin Hood, tas legendarinis Anglijos plėšikas, ėmęs iš turtuolių ir dalinęs vargšams, o prez. Reagan — ima iš vargšų ir duoda turtuoliams.

AFL-CIO vadovybė taip pat nesutinka su prez. Reagano ekonominiu planu. Savo išleistame pareiškime ji pasisako prieš apkarpytus federalinėse programose, liečiančiose darbininkų apmokymą bei paramą pramonei ir sritims, patenkusioms į ekonominius sunkumus.

Susirūpinimo dėl prez. Reagano ekonominio plano esama ir užsieniuose. Ypač jaudinasi Federalinės Vokietijos kancleris Helmut Schmidt, kuris prisibijo, kad pasaulyje gali pasunkėti kre-

terorizmu ir siekiant užkirsti kelią oro piratų veiksmams, kaip žinoma, jau ne kartą kėlė klausimą dėl minėtų nusikaltėlių, esančių JAV teritorijoje nuo 1976 metų, išdavimo Tarybų Sąjungai. Tačiau Amerikos valdžia daugiau kaip ketveri metai nepatenkina šio teisėto reikalavimo. Tuo tarpu nusikaltėliai — žudikai Brazinskai tebėra laisvi.

Toks JAV valdžios elgesys negali būti laikomas kuo kitu, o tik terorizmo skatinimu.

Ministerija reikalauja, kad Amerikos atstovai atsiskaitų tolesnio Brazinskių slapstymo ir nedelsiant perduotų juos Tarybų Sąjungos teisingumo organams.

Washington. — Valstybės sekr. Haig pareiškė, kad JAV esanti susidomėjusi Brežnevo pasiūlymu viršūnių konferencijai, bet, esą galutinis atsakymas ateis iš studijavus klausimą ir pasitarus su sauginginkais, vadina, NATO nariais.

Popiežius keliauja
Tolimuosiuose
Rytuose

Tokyo. — Vizitu pas Japonijos imperatorių Hirohito savo apsilankymą Japonijoje pradėjo popiežius Jonas Paulius II. Po to jis susitiko su protestantų atstovais, o jautriausias momentas — buvo susitikimas su savo tautiečiais lenkais pranciškonais. Vienas jų — 89 m. amžiaus Zenon Zebrowski, kuris 50 metų išbuvo Japonijoje, dirbdamas su vargšais. Jam teko pergyventi amerikiečių bombardavimą, kai buvo numesta atominė bomba ant Nagasaki miesto. Popiežius lankėsi ir susitiko su japonais, pergyvenusiais to atominio antpuolio ugnį ir meldėsi, kad daugiau panašūs dalykai nepasikartotų.

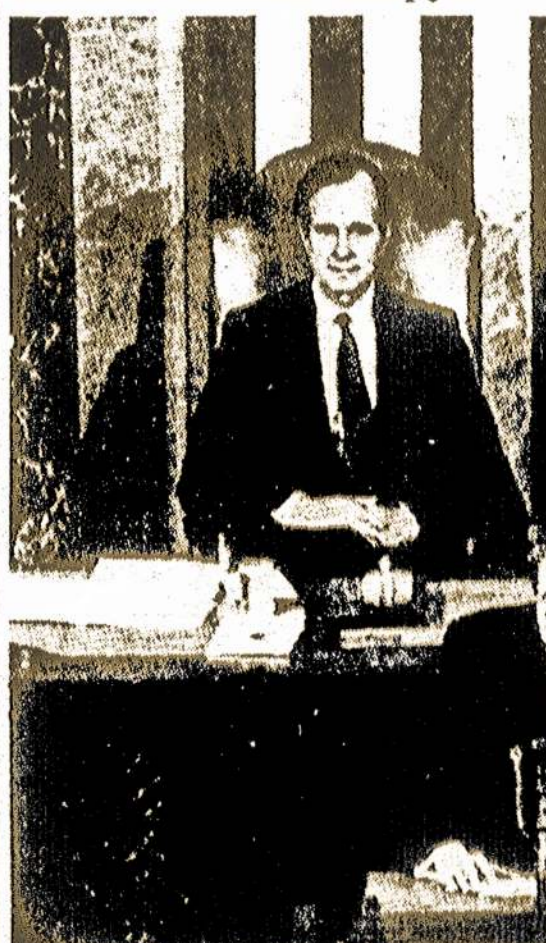
I Tokyo popiežius atvyko iš Filipinų, trumpai sustojęs amerikiečių administruojamoje Samojoje. Ypač entuziastingai jis buvo sutinkamas Filipinuose, kur jis to krašto diktatoriui gen. Marcos išdrožė gerą lekciją apie žmogaus laisvės ir teises. Kalbėdamas apie sunkią biednuomenės padėtį, jis betgi neragino padėti keisti jėgos keliu ir kunigus mokė, kad nesikištų į politiką.

Dar tik 28 mėnesiai, kai jis popiežiauja, o jau per tą laiką aplankė Lenkiją, JAV, Lotynų Ameriką ir Afriką. Jis visur pabrėžia bažnyčios nusistatymą prieš dirbtinę gimimų kontrolę, abortus ir poligamiją. Taip pat gina celibatą.

PREZ. REAGANO EKONOMINIS PLANAS

Washington. — Vasario 18 d. prez. Reaganas pateikė JAV Kongresui savo biudžetą. Daugiau kaip pusės valandos kalboje, kuri buvo transliuojama per TV, prezidentas pabrėžė, kad šis jo ekonominis planas sustabdys infliaciją ir nedarbą Amerikoje.

Pasiūlydamas \$695,5 milijonų biudžetą 1982-iesiems fiskaliniams metams, kuriame busis \$45 milijonai deficito, jis siūlė apkarpyti 1983 m. metų biudžetą \$41,4 milijonais ir sumažinti taksus gyventojams. Jo siūlomų biudžeto apkarpymai palietė 83 įvairias programas, kurias federalinė valdžia finansuodavo. Vienintelio dalyko prezidentas nesulė karpyti —

Prez. Reagan pristato savo biudžetą — naują ekonominį planą — JAV Kongresui. Už jo — kairėje: viceprezidentas George Bush, dešinėje — Kongreso Rūmų pirmininkas Thomas P. O'Neill, Jr.

Prez. Reagan kvietė, kad Kongresas priimtų jo abu planus kartu — tiek biudžeto apkarpytus, tiek siūlomus taksus sumažinimus. Bet dar neaišku, kaip bus: Senato republikonai tikisi per mėnesį reikalą teigiamai išspręsti, o Atstovų Rūmų demokratų galvoja, jog viskas gali užtrukti ilgiau, gi taksus įstatymas galis būti priimtas tik apie birželio pradžią ir gal ne toks, kokio prezidentas nori.

PRASIDĖJO 26-ASIS TSRS
KOMUNISTŲ PARTIJOS
SUAŽIAVIMAS

Leonidas Brežnevas kalba
26-ajame KP suvažiavime

Maskva. — Sausio 23 d. čia, Kremliaus Kongresų Rūmuose, prasidėjo Tarybų Sąjungos Komunistų Partijos 26-asis suvažiavimas, kuris užtruks apie porą savaičių ir apsvartys Partijos Centro Komiteto parengtą projektą. Tasai projektas — tai "Pagrindinės TSRS ekonominių ir socialinio vystymosi kryptys 1981-1985 metams ir laikotarpiui iki 1990 metų". Tuo planu, kaip ir ankstesniais, siekiama pakelti materialinį ir kultūrinį tarybinių žmonių gyvenimą. Jį turės vėliau patvirtinti TSRS Aukščiausioji Taryba.

Atidarydamas suvažiavimą, kuriame dalyvauja apie penki tūkstančiai delegatų iš Tarybų Sąjungos ir apie šimtas svečių iš užsienio šalių, jų tarpe ir JAV Komunistų partijos gen. sekretorius Gus Hall, Tarybų Sąjungos vadovas Leonidas Brežnevas padarė platų pranešimą apie tarptautinę padėtį.

Kalbėdamas apie santykius su JAV, Brežnevas nurodė kariškai nusiteikusius iš Washingtono ateinančius balsus ir pakvietė susitikti viršūnių konferencijoje, kurioje būtų aptarti tolimesni žygiai dėl pasitarimų nutraukti branduolinio ginklavimosi varžybas.

Jis taip pat siūlė, kad TSRS ir JAV sumažintų savo povandeninių laivų pajėgas ir jų nešamų raketų skaičių. Jis pareiškė, kad Tarybų Sąjunga diskutuotų ir Afganistano klausimą, bet tik tiek, kiek tai siejasi su Persijos įlankos pavertimu taikos zona be užsienio karinių bazių.

Jis tvirtai pasisakė už Tarybų Sąjungos ligšiol laikytąją poziciją, kad Raudonoji armija padeda Afganistano liaudžiai kovoje prieš musulmonų sukilėlių gaujas ir kad kai ta grėsmė pranyks, Afganistano vyriausybei sutinkant, tarybinė armija bus ištraukta.

Brežnevas užtikrino ir Lenkiją, jog Tarybų Sąjunga ir kitos socialistinės šalys neapleisiančios jos bėdoje. Kaltindamas antisocialinius elementus viduje ir antirevoliucinę veiklą iš užsienio, Brežnevas priminė, kad kai

kurių klaidų buvo padaryta ir pačių lenkų vidaus politikoje. Jis pasidžiaugė, kad Lenkijos komunistai dabar rimtai dirba, kad padėtis sunormalėtų.

Brežnevas savo kalboje palietė ir Tarybų Sąjungos vidaus problemas, kurių viena svarbiausių — sunkumai aprūpinant maistu. Jis žadėjo, kad tarybinė vyriausybė skirs daugiau dėmesio pagerinti maisto ir pramonės gaminių tiekimui gyventojams.

Brežnevas buvo sutiktas ir palydėtas ilgais audringais suvažiavimo dalyvių plojimai.

Visa Maskva, o ypač Raudonoji aikštė, pasipuošusi vėliavomis ir plakatais bei Brežnevo portretais, o per garsiakalbius transliuojama muzika.

Pakils kainos viskam

Washington. — Ryšium su naujai paskelbtuoju prez. Reagano ekonominiu planu, kuriame numatomi dideli įvairių subsidijų apkarpymai, apskaičiuojama, jog daug kas pabrangs. Pirmiausia paaiškėjo, kad paštas pakels pirmosios klasės laškų kainą nuo 15c. iki 18c. Atitinkamai pakils kainos lėktuvais ir traukiniais, o New Yorke mėsas Ed Koch gasdina, kad netekus federalinių subsidijų, požeminiais traukiniais ir autobusais kainos galinės pašokti nuo dabartinių 60c iki 75c.

Gal bus amnestija

Seoul. — Spauda skelbia, jog ryšium su prez. Chun inauguracija kovo 3 d. busianti paskelbta plati amnestija įvairiems politiniams kaliniams. Tikima, kad jų tarpe busių ir dabar kalinami opozicijos vadai. Kovo 3 d. prez. Chun pradės savo kadenciją ateinantiems septyneriems metams.

Washington. — Beveik mėnesį laiko vedusi tyrinėjimą, prez. Reagano paskirtoji komisija pranešė, jog nesą jokių legalių kliūčių šiai administracijai patvirtinti susitarimą, kurį prez. Carteris padarė su Iranu dėl įkaitų paleidimo.

L A I S V Ė

LITHUANIAN
WEEKLYPUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE
PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911

ANTHONY BIMBA, Editor in chief

EVA T. MIZARA, Editorial Assistant & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year \$12.00	United States, per 6 months . . . \$6.50
Canada, Lat. Amer., per year . . \$15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months . . \$8.00
Foreign countries, per year . . . \$15.00	Foreign countries, 6 months . . \$8.00

General Motors pradeda . . .

Po visą šalį didžiosios korporacijos, lyg signalą gavusios, pradeda ofensyvą prieš darbininkų klase. Jos naudoja visokias priekabas ir išsisukinėjimus vis su vienu tikslu: atimti darbo unių iškovojujimus, pasunkinti darbininkų ekonominę būklę, aiškinant, kad to reikalauja "krašto gerbūvis". Krašto gerbūvis, sako jos, reikalauja žmonių pasiaukojimo. Bet pasiaukojimo laukiama iš **darbininkų**. Jos apie pasiaukojimą visai negalvoja. Jų pelnai lieka šventi, neliečiami.

Ir, kaip praitytyje, pirmoje atakos eilėje randasi General Motors. Ji pradėjo kampaniją už kontrakto su unija "perderėjimą". Kitaip sakant, GM nesilaikys pasirašyto kontrakto, karpys algas, mažins kompensacijas, sunkins darbo sąlygas. To nori GM. Bet norėti vienas dalykas, o įvykdyti — kitas. Autodarbininkų unija (UAW) nepasirengusi taip ir pasiduoti be kovos. Dabartinis kontraktas galioja iki 1982-ų metų vasaros pabaigos, ir UAW pasiryžusi neleisti GM bosams kontraktą sulaužyti.

Ar unijai pasiseks atsilaikyti? Tas priklauso nuo darbininkų kovingumo. Chryslerio kompanijos darbininkai padarė skaudžią klaidą, kai jie prieš 18 mėnesių leido kompanijai sumažinti algas ir atimti kitus sunkiai iškovotus kontrakto punktus. Chrysleris, mat dejavo, kad, jeigu darbininkai nepadės, kompanija subankrutuos ir visi jie liks be darbo. Dabar darbininkai ir jų unija jau gailisi, kad nusileido. Pasirodo, kad Chryslerio pelnai lieka dideli ir kad pasiaukojimo reikalauja tik iš darbininkų, — ne iš bosų pusės.

GM autodarbininkai pasimokino ir ryžtasi priešintis. UAW unija, kuri gimė didžiosios depresijos laikais, turėtų atsiminti savo senas kovingas tradicijas. Juk ir tada kompanijos aimanavo, kad joms gresia bankrotas, juk tada nedarbas siautė dar aršiau, negu dabar, bet auto darbininkai nesubliuško, kaip tik atvirščiai, sutvėrė galingą uniją, kuri gynė ir jų ir bedarbių reikalus.

GM nenori atsiminti depresijos pamokos. Gal UAW jai tai primins.

Atlantos siaubas

Rašant šiuos žodžius, septynioliktas vaiko lavonas surastas Atlantoje, Georgijos valstijoje. Septyniolika juodųjų vaikų nužudyta, dar vienas vaikas rašant šiuos žodžius yra dingęs ir nesurastas, ir tam baisiam siaubui, košmarui dar nematyti galo. Kas savaitę galį tūkstančiai juodųjų Atlantos gyventojų išeina į apylinkės laukus ir miškus ieškoti dar neatrastų lavonų. Jauni vyrai ir moterys sudaro savisaugos grupes, lydėti vaikų į mokyklas. Bet kaip čia visus apsaugosi! Atlantos juodi vaikai dabar bijo vieni nubėgti į krautuvę. Jie vakarais nelanko vieni kitų namų. Jie nežaidžia lauke, nevaikšto vieni gatvėmis net dienos metu! Tėvai, kurie dirba ir kurių vaikai grįžta iš mokyklos anksčiau, negu jie iš darbo, kas pusvalandis telefonuoja norėdami patikrinti, ar vaikai saugūs namie. Visas miestas, ypatingai juodieji gyventojai gyvena baimėje.

Policija tyrinėja. FBI (Federalinis tyrinėjimo biuras) tyrinėja. Atlantos miesto taryba tyrinėja. Georgijos valstijos policija tyrinėja. O rezultatų nėra. Atlantos juodieji gyventojai įsitikinę, kad, jeigu žudomi vaikai būtų buvę balti, tyrinėjimas būtų dešimteriopai energingesnis. Net sakoma, kad, jeigu tie vaikai būtų juodi, bet kilę iš vidurinės klasės šeimų, tyrinėjimas būtų energingesnis. Nužudytieji vaikai, matote, visi juodųjų biednuomenės sūnūs bei dukros.

Kaip šalis gali tai toleruoti? Kasdien laikraščiai, televizija ir radijas praneša apie įvykius Atlantoje: dar kitas vaikas pranyko; dar kitas lavonas surastas! Ieškojimas tęsiasi! Ir taip be galo, lyg tai būtų įprasti įvykiai, kurie jau nesukelia susijaudinimo.

Mums atrodo, kad pažangūs žmonės turėtų stipriau reaguoti į baisenybę, kurios vyksta Atlantoje. Neabejotina, kad juodieji amerikiečiai anksčiau ar vėliau praras kantrybę. Bet kantrybę turėtų prarasti ne tik juodieji — galingą protesto balsą turėtų iškelti visa šalis.

Atsargiai naudokite vandenį!

New Yorko miestas išsidėstęs keliuose salose. Aplink mus visur vanduo — vanduo kur tik bepasižvalgysi, — prie to vienoj Manhattan salos pusėj didžiosios Hudsono upės, kitoj pusėje — East upė, taip pat Atlanto vandenyno įlankos. Tad, newyorkiečiams sunku įsisąmoninti, kad jie gyvena sausros pavojuje, kad greitai laikui gali visai pristigti vandens. Bet tai faktas. Vanduo, kuris mus supa, nėra gėlas. Jis sūrus, jūrinis, gėrimui netinkamas. Hudson yra upė, bet čia, New Yorke, kur ji įteka į Atlantą, jos vanduo jau per daug susimaišęs su jūros vandeniu, kad būtų gėlas. East upė skirianti Brooklyną ir Queens miesto dalį faktinai visai ne upė, o jūros sąsiauris — su sūriu vandeniu. Taigi, New Yorko geriamasis vanduo ateina iš toliau, iš Croton ir Catskill rezervuarų ir iš tolokos Delaware upės. Bet praeitą rudenį ir šią žiemą labai mažai belijo, mažai ir potvinių, nesnigo, taip, kad tie rezervuarai labiau išsekė, juose šiuo laikui paliko tik 30% vandens, o paprastai ten šiuo metu būtų apie 70-80%.

Miesto valdybos organai jau gerokas laikas gyventojus įspėja vandenį visokiais būdais taupyti: pripildyti vonią tik

Kas ką rašo ir sako

LIETUVIAI MENININKAI KONCERTAVO ITALIJOJE

Vilniaus dienraštyje "Tiesa" vasario 7 d. skaitome: Vilniaus valstybinis kvartetas — Lietuvos TSR nusipelnę artistai A. Vainiūnaitė, P. Kunca, D. Katkus, A. Vasiliauskas — sausio 18-30 dienomis viešėjo Italijoje.

— Tai pirmoji mūsų koncertinė kelionė į šią šalį, — pasakoja kvarteto artistas **Petras Kunca**, — Gastrolėms paruošėme tris programas, sudarytas iš klasikos ir šiuolaikinės muzikos. Grojome J. Haidno ir J. Bramso, S. Prokofjevo ir D. Sostakovičiaus kvartetus. Klausytojus taip pat supažindinome su lietuvių autorių muzika: skambėjo M. K. Čiurlionio kūrinių, V. Barkausko ir V. Laurušo kvartetai.

Pirmasis mūsų koncertas įvyko Pavijoje, Lombardijos srities mieste, susigiminiavusiame su Lietuvos sostine Vilniumi. Seimininkai suruošė priėmimą, supažindino su Pavija, jos apylinkėmis, kultūros paminklais, Pavijos radijas organizavo laidą apie kvartetą, Vilnių, Lietuvą, jos kultūrą.

Genuoje dalyvavome tarybinės muzikos festivalyje. Grojome taip pat Savonoje, kur mūsų koncertas buvo įtrauktas į sezono abonementą kartu su Amsterdamo Koncertgebau simfoniniu orkestru, austrų pianistu P. Badura-Skoda, kitais žinomais atlikėjais.

Neužmirštamas susitikimas su muzikos gerbėjais įvyko Aveline, pernai katastrofiško žemės drebėjimo labiausiai sugriautame mieste. Už koncertą gautas lėšas paskyrėme nukentėjusių gyventojų šalpos fondui.

Koncertavome Akvi Termo kurorte, o su Italija atsiveikiniame koncertu Fraskatyje.

Laisvomis nuo koncertų dienomis lankėmės Florencijoje, Milane, Pizoje, Venecijoje.

Irena Galdikaitė

POPIEŽIAUS LAIŠKAS LIETUVOS VYSKUIPI

Brooklyno pranciškonų organas "Darbininkas" vasario 20 d. rašo:

"Mus pasiekė popiežiaus Jono Pauliaus II laiško, skirtas vyskupui Julijonui Steponavičiui, nuorašas. Laiškas yra rašytas 1980 rugpjūčio 20. Ilgas, keturių puslapių dokumentas yra skirtas paminėti Vilniaus apaštalinio administratoriaus vyskupo Julijono Steponavičiaus vyskupystės 25-erių metų sukakčiai. Iškeldamas Lietuvos sostinės vyskupo nuopelnus ir išsakydamas jam savo linkėjimus, Šv. Tėvas laisė išreiškia tėvišką rūpestį ir meilę Lietuvai ir visai lietuvių tautai.

Kaip žinoma, vyskupas Julijonas Steponavičius dabar gyvena Zagarėj, Joniškio rajone.

Laiško pradžioje popiežius Jonas Paulius II išreiškia

pusiau, dušams vandenį leisti mažiau, atsargiau plauti indus, neiekvoti vandens automobiliams plauti ir t. t.

Bet gyventojai nelabai klauso. Spauda sako, kad jeigu jie ir toliau neklausys, — ateinančią vasarą New Yorko miestas susidurs su tikra katastrofa: vandens bus taip mažai, kad tik tam tikromis valandomis kiekvieną dieną vandeniu bus galima naudotis.

Miesto istaigų patarimus reikėtų rimtai priimti. Bet tuo pačiu laikui reikėtų ir miestui priminti, kad pirmoje eilėje vandeniu taupyti galėtų padėti ir didysis biznis. Prašmatniuose privatiniuose taip vadinamuose "sveikatos klubuose" (health clubs) net nekalbama apie vandens taupymą: ten plaukiojimo baseinai pilni, mankštos skyriuose pilna karšto garuojančio vandens, dušai — kaip tikri fontanai . . . Kabaretuose ir naktiniuose klubuose vanduo dažnai naudojamas dekoratyviniams tikslams. Didieji pastatai, dangorėžiai, sunaudoja daug vandens nuolat langus plaudami, kad tie pastatai nuolat blizgėtų. Eiliniai žmonės pradėtų taupyti vandenį, jeigu jie matytų, kad jis neiekvojamas prašmatniems tikslams.

savo džiaugsmą dėl šio vyskupystės jubiliejaus. "Šia proga prisimindamas Tave, Garbingasis Broli, — rašo Sv. Tėvas, — mintimis lankau tolimąją Lietuvos žemę ir man tokius brangius lietuvių tautos žmones, iš kurių Tu esi kilęs ir tarp kurių gyveni; žmonės, kurie yra taip prisirišę prie krikščioniškojo tikėjimo ir prie šio Apaštališkojo Sosto. Jaučiuosi tarytum būčiau Jūsų tarpe ir drauge su Jumis švęsčiau šią reikšmingą sukaktį."

JIEMS NEPAVYKŠIA LENKIJĄ ISPLESTI IŠ SOCIALISTINIŲ ŠALIŲ SEIMOS

Chicago's marijonų "Drauge" vasario 14 d. žinioje "Lenkija liks Varšuvos pakte" skaitome:

"Lenkijos premjeras Jaruzelskis savo kalboje pasakė, kad Lenkijai gresia ne tik ekonominis chaosas, bet ir broližiškas konfliktas. Jis prašė katalikų Bažnyčios bendradarbiavimo, žadėjo plačias ekonomines reformas, tačiau išpėjo, kad politiniai kiršintojai, socializmo priešai nesitiktų atplėšti Lenkijos nuo Varšuvos pakto. Jie planuoja padaryti Lenkiją Trojos arkliu, tačiau jiems nepavyks, kalbėjo generolas Jaruzelskis. Lenkija liks ištikima Varšuvos pakto narė. Jaruzelskis žadėjo sugrįžti į savo tarnybą kariuomenėje, kai dabartiniai uždaviniai bus išspęsti.

Rzeszovo mieste toliau nemirauja ūkininkų aktyvistai, grasindami visai nepradėti sėjos darbų, jei jiems nebus leista turėti savo profesinės sąjungos ekonomines reformas, tačiau išpėjo, kad politiniai kiršintojai, socializmo priešai nesitiktų atplėšti Lenkijos nuo Varšuvos pakto. Jie planuoja padaryti Lenkiją Trojos arkliu, tačiau jiems nepavyks, kalbėjo generolas Jaruzelskis. Lenkija liks ištikima Varšuvos pakto narė. Jaruzelskis žadėjo sugrįžti į savo tarnybą kariuomenėje, kai dabartiniai uždaviniai bus išspęsti.

Jieškant kunigų stokos priežastį, kurių yra ne viena, krinta į akis ypač vakarietiškosios visuomenės suburžuazėjimas, t. y. pasinėšimas į patogų gyvenimą kaip pagrindinį gyvenimo siekį. Kai visų pastangos nukrypsta šia linkme, kai šeimose visomis jėgomis siekiama prabangaus gyvenimo, ar gali išaugti jaunimas, kuriam rūpi evangelinė idėja, pasiaukojimas kitiems, siekimas dvasinių dalykų? O kunigystė ir yra toks pasiūikimas, kuriame pasiaukojimo dvasia yra pats branduolys.

technikų . . . Nebent primityviuose kraštuose. Civilizuotose šalyse jaučiamas tų profesijų perteklius. Į kaikiurias jų, pvz. gydytojų, labai sunku patekti. Kitaip yra su kunigais. Visame krikščioniškajame pasaulyje jaučiamas jų trūkumas, ypač katalikų kunigų, kurių pečiai daugiausia yra paremtas Katalikų bendrijos gyvenimas. Jų netrūksta tikrai Lenkijoje ir dar gal viename ar kitame krašte, kur vyrauja specifinės sąlygos, išskiriančios iš bendros pasaulio būklės. Dar niekas iki šiol nėra suradęs aiškos priežasties. Vieni mano, kad kaltas yra celibatas, kiti — menki atlyginimai, treči — perdideli reikalavimai, ketvirti — per daug suvaržytas gyvenimas . . . Ar pagerėtų padėtis panaikinus celibatą? Vargu, nes anglikonų hierarchija, kur nėra celibato, turi tas pačias problemas. Pagelbėtų atlyginimai? Galbūt. Pvz. jei kunigai gautų tokius atlyginimus kaip gydytojai, sakoma, jų būtų net per daug. Bet tada išnyktų parapijos — tikinčiųjų bendruomenės, nes nepajęgtų išlaikyti kunigų. Be to, turtas yra tokia pagunda, kuri iš kunigo padarytų ne apaštala, o gerai apmokamą profesionalą, kuriam labiau rūpi patogus gyvenimas, o ne evangelinis tarnavimas bei pasiaukojimas.

Mečislovas Gedvilas suartėjo su komunistais ir 1934 metais Telšiuose buvo priimtas į pogrindinę Lietuvos Komunistų Partiją.

1940 metų birželio mėnesi, žlugus fašistiniam režimui Lietuvoje, Gedvilas tapo liaudies vyriausybės vidaus reikalų ministru, buvo iš-

Mirė Mečislovas Gedvilas

1981 metų vasario 15 diena, eidamas aštuoniasdešimtus metus, Vilniuje mirė žymus valstybės ir visuomenės veikėjas, TSKP narys nuo 1934 metų, Sąjunginės reikšmės personalinis pensininkas Mečislovas Gedvilas.

Būdamas jautrus socialinei nelygybei, matydamas darbo žmonių išnaudojimą, Gedvilas dar jaunystėje įsijungė į pažangią visuomeninę veiklą, kovoją prieš klerikalinę reakciją ir fašizmą, bendradarbiavo pažangioje darbininkų spaudoje. Už tai buvo nuolat persekiojamas, daug kartų baustas.

Mečislovas Gedvilas suartėjo su komunistais ir 1934 metais Telšiuose buvo priimtas į pogrindinę Lietuvos Komunistų Partiją.

1940 metų birželio mėnesi, žlugus fašistiniam režimui Lietuvoje, Gedvilas tapo liaudies vyriausybės vidaus reikalų ministru, buvo iš-

rinktas liaudies seimo atstovu. Pirmojoje Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos sesijoje jis buvo paskirtas Lietuvos TSR liaudies komisaro tarybos pirmininku.

Kartu su kitais jaunos tarybinės respublikos vadovais jis aktyviai dalyvavo, dedant naujo, socialistinio gyvenimo pamatus, kuriant ir stiprinant Tarybų valdžią Lietuvoje. Didžiojo Tėvynės karo metais daug prisidėjo, telkiant Lietuvos darbo žmones kovai prieš hitlerinius okupantus, organizuojant tarybinės armijos lietuviškąjį junginį ir partizaninį judėjimą gimtajame krašte.

Būdamas Lietuvos TSR liaudies komisarų tarybos, vėliau ministrų tarybos pirmininku, respublikos švietimo ministru, Gedvilas daug jėgų ir energijos įdėjo vykdančiam socialistiniams pertvarkymams Tarybų Lietuvoje, aktyviai dalyvavo šalies ir respublikos visuomeniniame politiniame gyvenime.

1973 metais išėjęs į pensiją, Gedvilas ir toliau dalyvavo visuomeninėje veikloje, bendradarbiavo spaudoje, rašo atsiminimus.

Už didelius nuopelnus Komunistų Partijai ir Tarybų valstbei Gedvilas apdovanotas daugeliu TSSR ordinų ir medalių. Gedvilui suteikti Lietuvos TSR nusipelnusio kultūros veikėjo ir Lietuvos TSR nusipelnusio mokytojo garbės vardai.

V. Petkevičienė

LAIŠKAI

P. ir N. Ventams

Gerbiamieji,

Labų dienų jums visiems iš St. Petersburg, Floridos. Man čia patinka. Gyvename pas H. Sarkiūnienę ir H. Janulytę — vaisingos, geros moterys. Dainuoju, valgau su drauge Vera.

Turbūt pasimatysime jūsų jubiliejuje. Dar nebuvo progos maudytis, nes lyja ir vėjas. Viso gero!

Elena Brazauskienė
ir Vera

PADEKA

Noriu padėkoti per spaudą tetai Teresei Simas, gyvenančiai Floridoje, už laikraštį "Laisvė", kurią jau 10 metų užsako į Lietuvą mano adresu. Su dideliu susidomėjimu skaitau ne tik apie mūsų išeiviją, bet ir apie Lietuvos žmonių gyvenimą, net mano apylinkės žmones. Buvo parašyti D. Poškos "Baubliai", kurie yra netoli Skaudvilės miestelio.

Linkiu toliau gyvuoti laikraščiui "Laisvė" ir atšvęsti septyniąsiasdešimt metų jubiliejų.

Teresė Norbutienė
iš Skaudvilės, T. Lietuva

Neįtikėtina, bet šiame civilizuotame amžiuje dar yra pasaulyje vietų, kur, prisiminus seną paprotį, paskanaujama. . . savo priešų mėsą, o jų skaispą papuošiamą gyvenamieji būstai. Žurnale „Geographical Magazine“ (Anglija) aprašoma dviejų europiečių kelionė į Vakarų Iraną, kur kalnuose dar gyvena akmenų amžiaus žmonės, iki šiol nematę geležinių įrangų, nesiojantys tik strėnuojus ir nendrinus sijonėlius, nežinantys pinigų, monarchų nei karalių (vyrų palapinės gyventojai valdo kaimą ir vadovauja kasdieniam gyvenimui), mokantys suskačiuoti tik iki 27. Dar neseniai šių žmonių gyvenimo svarbi dalis buvo karai, bet pastaruoju metu įvairių religinių sektų misionieriai laimingai, kad aptiko dar tiek „neišgelbėtų“ sielų, itin suaktyvino fenal savo veiklą, stengdamiesi laimėti juos pasauliui, ir šiek tiek atpratino nuo dažno kraujo liejimo. Bet, kaip ir senais geografinių atradimų laikais, baltiesiems misionieriams net dabar tenka sudėti aukų ant civilizacijos aukuro. 1974 m. šiaip gerai išsilavinę, gausios žmonės sukilo prieš jiems brukamą svetimą kultūrą ir nušlavė jos skleidėjus nuo žemės paviršiaus. Buvo nužudyta 13 olandų reformatorių misijos žmonių.

Straipsnio autorius baigia savo informacinį straipsnį tokiais žodžiais: „Norai atnebejoju misionierių nuotirdumu, tačiau nerandu jokio patetisinimo jų pastangoms atnasti naujus rajonus. Liūdnas palikau Iraną ir jo gyventojus jallius, nes žinojau, kad pasaulyje, i kurį jie yra traukiami, nėra jiems vietos“.

Stralpsnio autorius baigia savo informacinį straipsnį tokiais žodžiais: „Norai atnebejoju misionierių nuotirdumu, tačiau nerandu jokio patetisinimo jų pastangoms atnasti naujus rajonus. Liūdnas palikau Iraną ir jo gyventojus jallius, nes žinojau, kad pasaulyje, i kurį jie yra traukiami, nėra jiems vietos“.

Stralpsnio autorius baigia savo informacinį straipsnį tokiais žodžiais: „Norai atnebejoju misionierių nuotirdumu, tačiau nerandu jokio patetisinimo jų pastangoms atnasti naujus rajonus. Liūdnas palikau Iraną ir jo gyventojus jallius, nes žinojau, kad pasaulyje, i kurį jie yra traukiami, nėra jiems vietos“.

Stralpsnio autorius baigia savo informacinį straipsnį tokiais žodžiais: „Norai atnebejoju misionierių nuotirdumu, tačiau nerandu jokio patetisinimo jų pastangoms atnasti naujus rajonus. Liūdnas palikau Iraną ir jo gyventojus jallius, nes žinojau, kad pasaulyje, i kurį jie yra traukiami, nėra jiems vietos“.

Stralpsnio autorius baigia savo informacinį straipsnį tokiais žodžiais: „Norai atnebejoju misionierių nuotirdumu, tačiau nerandu jokio patetisinimo jų pastangoms atnasti naujus rajonus. Liūdnas palikau Iraną ir jo gyventojus jallius, nes žinojau, kad pasaulyje, i kurį jie yra traukiami, nėra jiems vietos“.

Stralpsnio autorius baigia savo informacinį straipsnį tokiais žodžiais: „Norai atnebejoju misionierių nuotirdumu, tačiau nerandu jokio patetisinimo jų pastangoms atnasti naujus rajonus. Liūdnas palikau Iraną ir jo gyventojus jallius, nes žinojau, kad pasaulyje, i kurį jie yra traukiami, nėra jiems vietos“.

Stralpsnio autorius baigia savo informacinį straipsnį tokiais žodžiais: „Norai atnebejoju misionierių nuotirdumu, tačiau nerandu jokio patetisinimo jų pastangoms atnasti naujus rajonus. Liūdnas palikau Iraną ir jo gyventojus jallius, nes žinojau, kad pasaulyje, i kurį jie yra traukiami, nėra jiems vietos“.

Stralpsnio autorius baigia savo informacinį straipsnį tokiais žodžiais: „Norai atnebejoju misionierių nuotirdumu, tačiau nerandu jokio patetisinimo jų pastangoms atnasti naujus rajonus. Liūdnas palikau Iraną ir jo gyventojus jallius, nes žinojau, kad pasaulyje, i kurį jie yra traukiami, nėra jiems vietos“.

Stralpsnio autorius baigia savo informacinį straipsnį tokiais žodžiais: „Norai atnebejoju misionierių nuotirdumu, tačiau nerandu jokio patetisinimo jų pastangoms atnasti naujus rajonus. Liūdnas palikau Iraną ir jo gyventojus jallius, nes žinojau, kad pasaulyje, i kurį jie yra traukiami, nėra jiems vietos“.

Stralpsnio autorius baigia savo informacinį straipsnį tokiais žodžiais: „Norai atnebejoju misionierių nuotirdumu, tačiau nerandu jokio patetisinimo jų pastangoms atnasti naujus rajonus. Liūdnas palikau Iraną ir jo gyventojus jallius, nes žinojau, kad pasaulyje, i kurį jie yra traukiami, nėra jiems vietos“.

Anuometinė "Laisvė" mus remdavo

Brangūs laisviečiai! Šiandien, šlovingo "Laisvės" Septyniadešimtmečio jubilėjaus proga, nuoširdžiausiai sveikinu Redakcijos kolektyvą, jos bendradarbius ir skaitytojus, savo laikraščio tokios žymios datos sulaukusius. Sėkmės Jums, mieli draugai, kilniame darbe, kovojant už taiką, demokratiją ir tautų draugystę.

Draugai, kai 1927 metais emigravau į Braziliją, San Paulo mieste jau buvo įsikūrusi lietuvių kolonija. Bet jinai dar vis tebesiplėtė iš kavos ir cukranendrų plantacijų savininkų vergijos ištrūkusių tautiečių. Taip pat, tame mieste, jau egzistavo pirmoji progresyvi organizacija — Susivienijimas lietuvių Brazilijoje, kuri jau leido savo laikraštį "Garsą". Berods, 1929 metų gale, aš, atsiradęs iš cukranendrų plantacijos, greitai susipažinau su garsiečiais, iš kurių netrukus gavau pasiskaityti, iki to laiko neregėtą laikraštį — "LAISVĖ". Deja, po to tapau liūdnu įvykių liudininku, kai taip gražiai pradėjusi klestėti pažangiųjų veikla tapo brutaliausiais sutrypta. Kerštingi tautininkai su klerikalais apskundė garsiečius policijai, o ši, patikėjusi melagingais skundais, bemačius kai kuriuos organizistus suėmė ir ištrėmė, organizacijos turtą sukongfiskavo.

Pažangioje veikloje atsiradusią spragą tada pasistengė greitai užtaisyti, nors ir nelegalios A. L. D. L. D. 41-osios kuopos įsteigimu. Bus kam rūpintis paštu gautama spauda. 41-oji kuopa save pateisindama, ilgokai gyvavo. Tik tame laikotarpyje įkurta nelegali "Darbininkų žodžio" spaustuvelė, dėl išdavystės, anksti sužlugė. Apie 30 aktyvių draugų tapo įkalinti Grande saloje esančiame sunkių darbų kalėjime. Reakcijai vis tebesiautėjant, visai netikėtai su draugais patekau į San Paulo "Liberdade" politinių kalinių daboklę. O tenai, štai kokią staigmeną turėjau: Raudonosios pagalbos draugų pastangomis tenai gavau net porą "Laisvės" numerių. Taigi, net už kalėjimo storių grotų patekusių savo skaitytojų "Laisvė" susirasdavo.

Ilgą laikotarpį, prie lietuviško konsulato susispietę fašistų vadeivos, parsidavę vietinei žvalgybai, nors labai nėrėsi iš kailio, tačiau pažangiajai veiklai jau nepajėgdavo taip žiauriai pakenkti, kaip atsitikdavo ankstesniais metais. Tada, t. y., 1933 m. įsteigtas, iš gilios palėpės, net penketa metų, sėkmingai ėjo revoliucingas dvisavaitinukas "Mūsų žodis". O jame daugelį svarbių žinių irgi persispausdindavome iš "Laisvės". Tačiau, mintieji ponai, iš konsulato ir kitų tautiškų įstaigų, gal supratę savo bejėgiškumą, tik visokius antikomunistinius šmeižtus skleidė ir pikta urzgė, kad, esą "Mūsų žodis" žydai leidžia. Dar ir apie "Maskvos auksą" sapaliojo.

O pasauliniam karui užėjus, nors tapome izoliuoti nuo savo gimtojo krašto — Tarybų Lietuvos, bet tuo labai sunkiu metu "Laisvė" mums tapo tarsi mažutėliu langučiu, per kurį pamatydavome iškančių tėvų, brolių, seserų veidus ir išgirdavome pavergtos Tėvišės balsą. Tada retkarčiais pasirodžiusi "Laisvė" eidavo per skaitytojų rankas, kol suplysdavo. Tačiau, kad visai nepradingtu, svarbesnius straipsnius iškarpydavau ir i tinkamą sąsiuvinį suključdavau. Šitaip žinios sklido toliau. Bet tatai buvo tik vie-

ANTANAS ZOKAS

nas, kitas egzempliorius. O kolonija nemaža, skaitančiųjų daug.

Greitai buvo surasta išeitis. 1942 metais pradėjome leisti nelegalų dvisavaitinį laikraštį "Tiesa". Šitame savo nors ir nedidelio formato, bet 16-os puslapių laikraštyje ištiesai perspausdinome daug "Laisvės" straipsnių, apie hitlerinių fašistų pavergtą, bet už savo laisvę ryžtingai kovojančią Tarybų Lietuvą. Sitokių būdu mes plačiai supažindinome žinių ištroškusius skaitytojus su Justo Paleckio, Petro Cvirkos, Jono Šimkaus, Antano Venclovos, Jono Marcinkevi-

čiaus ir kitų žymių tarybinių ir Lietuvos rašytojų ugningais straipsniais. Savo laiku, taip pat paskelbėme ir tą, visus dorus lietuvius iki širdies gelmių sujaudinusius, Lietuvos intelektualų kreipimąsi "Užjūrio lietuviai! Broilai ir seserys! Draugai ir draugės!" kurį buvo pasirašę Juozas Baltušis, Juozas Banaitis, Liudas Gira, Salomėja Nėris, Povilas Pakarklis, Juozas Žiugžda ir kiti.

Iš to kreipimosi ir iš kitų straipsnių tada sužinojome, kad mūsų nedidelė tauta savo teisingoje kovoje su mirtinu priešu — fašizmu yra ne viena. Kad šalia jos, petyš petin, stovi didžioji Tarybų Sąjunga, visos broliškos tautos. Ir laisvė tapo atkovota.

Sitokiais keliais ėjęs tiesios žodis, draugams laisviečiams padedant, pasiekdavo mus tolimojoje Brazilijoje. O šiaandien, "Laisvės" metinių proga, pažvelgus į anuometinę veiklą, malonu pajusti, kad mūsų rūpestiai, pastangos ir darbai nenuėjo vėjais.

Už tauti draugiškai spaudžiu Jūsų dešinę.

Antanas Zokas
Buvęs "Mūsų žodžio" ir "Tiesos" Redkolegijų narys

PATIKIMA DARBO ŽMONIŲ TRIBŪNA

Slovė pažangiems Amerikos lietuviams, kad jau septyniadešimt metų jų leidžiamą "Laisvę" neša teisingą žodį ir šviesą į darbo žmonių namus.

Pirmą kartą aš ją pamaciau 1935 m. vasarą. Kažkas man atsiuntė vieną laikraščio numerį. Spėjau, kad tai padarė 1933 m. į Jungtines Amerikos Valstijas išvykęs mano pažįstamas literatas Arėjus Vitkauskas, nes tik jis turėjo mano adresą ir vėliau retkarčiais atsiųsdavo užjūrio leidinių.

Iki tol nebuvau matęs Amerikoje išeinančių lietuvių laikraščių. Todėl su dideliu idomumu "Laisvę" skaičiau. Joje radau tokių straipsnių, kurių negalėjo spausdinti Lietuvos laikraščiai bei žurnalai. Gaila, kad neišliko toji dovana iki mūsų dienų ir negaliu smulkiai papasakoti apie ką ji tada rašė. Tik pagalvoju, kad tai tikras darbininkų laikraštis, nes rašo teisių ir gina jų reikalus.

Pokario metais kiekvienas galėjo "Laisvę" pasikaityti didesnėse Tarybų Lietuvos bibliotekose. Aš pradėjau joje bendradarbiauti. Nuo 1975 metų ją gaunu reguliariai. Už tai širdingai ačiū!

Patyriau, kad savo skaitytojams "Laisvė" duoda labai daug naudingų žinių, kelia ir stiprina jų dvasią, pataria, kaip kovoti su išnaudotojais, rašo apie mūsų tautiečių visuomeninę veiklą, džiugus ir liūdus įvykius, yra ne vien mokytoja, auklėtoja, informatorė, bet ir puiki vadovė, artima draugė.

Remdamasi socializmo ir demokratijos principais, marksistinės pasaulėžiūros kriterijais, "Laisvė" moko savo skaitytojus, kaip spręsti įvairias gyvenimo problemas, demaskuoja savo priešus.

Gerai ji daro, nesugriaujamais argumentais neigdamą atitrūkusį nuo savo tėvynės interesų individų skleidžiamą akipėšišką melą ir bjaurius sapaliojimus, kad informuoja skaitytojus apie Tarybų Lietuvos ekonominius, socialinius bei kultūrinius laimėjimus.

Jeigu šiandien minime reikšmingą "Laisvės" jubiliejų, tai pirmiausia turime dėkoti ilgamečiui jos redak-

toriui Antanui Bimbai, jo darbščiai pavaduotojai Ievai Mizarienei, "Laisvės" bendrovės direktorių tarybos pirmininkui Povilui Ventai ir visiems tarybos nariams. Nesugebėtų laikraštis gyvuoti be bendradarbių, skaitytojų, platintojų, rėmėjų ir spaustuvės darbininkų. Nuoširdžiausiai linkiu visiems Jubiliatės bičiuliams stiprios sveikatos, ryžto, ištermės, naujų laimėjimų.

Šiais laikais "Laisvė" ypač reikalinga, nes pasaulyje dar kelia galvas karo vanagai ir reikia jiems duoti atkirtį. Gyvenimas įrodė, kad su priešu galima kovoti ne tik kulkomis, bet ir mintimis — gyvu ar spausdintu žodžiu. "Laisvė" yra patikimiausia darbo žmonių tribūna, geriausia jų teisių gynėja.

Ilgiausių metų, miela Jubiliate!

Vandalinas Junevičius
Kaunas

Lietuvių tauta neteko įžymaus savo sūnaus

S. m. vasario 2 d. tragiškai mirė dramaturgas ir prozininkas Raimundas Samulevičius.

R. Samulevičius gimė 1937 m. rugsėjo 25 d. Kaune. Baigęs Jonavos vidurinę mokyklą, mokėsi LTSR veterinarijos akademijoje ir tuo pat metu dirbo bitininku Jonavos rajono "Lenino keliu" kolūkyje. Tačiau jį traukė literatūra. 1963 m. R. Samulevičius įstojo į Maskvos M. Gorkio literatūros institutą, o vėliau, jį baigęs, atsidėjo rašytojo darbui.

Pirmieji R. Samulevičiaus apsakymai spaudoje pasirodė 1954 m. Kauno dramos teatre 1964 m. buvo pastatyta jo pjesė "Studentiška novelė". Nuo to laiko R. Samulevičius intensyviai dirbo dramaturgijoje. Respublikos teatruose vaidintos, atskirais leidiniais ir periodikoje buvo paskelbtos jo pjesės "Pasiklydęs tarp žvaigždžių" (1966), "Jei-gu pasibels..." (1967), "Sofoklas ir Ji" (1968), "Aidas", "Tiltas į tolimąją naktį" (1969), "Paukšči, ateik čia" (1975), "Kaip vėjas laukuose..." (1976), "Laukimas" (1976). Išverstos į kitas kalbas, jos buvo statomos įvairiuose Lietuvos bei užsienio teatruose, vaidinamos per radiją ir televiziją: Rusijos Federacijoje, Ukrainoje, Estijoje, Moldavijoje, Armėnijoje, Uzbekijoje, taip pat

Raimundas Samulevičius

Cekoslovakijoje, Lenkijoje, Suomijoje ir kt. R. Samulevičius yra parengęs vaizgant "Nebylio", V. Krėvės-Mickevičiaus "Sarūno", P. Merimė "Lokio" inscenizacijas. Rankraščiuose liko dar keletas naujų jo pjesių.

Pastaruoju metu R. Samulevičius nemaža jėgų skyrė ir prozai. Periodikoje paskelbė pluoštą apsakymų, rengė studiją apie dailininką A. Samuolį. Ne sykį laikraščių ir žurnalų puslapiuose skaitė jo straipsnius literatūros ir meno klausimais, keilionių išspūdžius.

Savo kūryboje R. Samulevičius daugiausia kėlė aktualias moralines mūsų visuomenės problemas, aukštino poetinį pasaulio jūtumą, atidumą žmogiškajam gėriui. Siuolaikinę lietuvių literatūrą jo pjesės ir novelės praturtino intymia lyrine intonacija, pasakojimo betarpiskumu.

R. Samulevičius nemažai nuveikė, plėtojant Lietuvos TSR rašytojų sąjungos Kauno skyriaus veiklą — dirbo literatūros konsultantu, buvo renkamas į šio skyriaus biurą. Jis aktyviai dalyvavo dramaturgų komisijos darbe, ne sykį atstovavo mūsų literatūrai sąjunginiuose pasitarimuose ir seminaruose.

R. Samulevičiaus talentingai sukurtos pjesės, jo proza visuomet primins šviesią ir nuoširdžią kūrejo asmenybę.

Lietuvos TSR Rašytojų Sąjungos Valdyba
Savaitraštis "Literatūra ir menas", 1981 m. vas. 7 d.

Pokalbis su poetu P. Palilioniu

Pokalbį paskelbė Kauno radijas 1980 m. lapkričio 15 d.

Diktorė. Šiomis dienomis į Pergalės krantinę A. Liepsnioniui plaukia telegramos, laiška. Jam — 70-metis.

Korespondentas. Tik praėjo A. Liepsnionio jubiliejus. Iš 70 metų — 50 atiduoti literatūros akmeni, kurį galiu pakelti", rašo jis. Koks dabar po visų šitų kalbų išpūdis.

A. Liepsnonis. Toji diena man labai šviesi. Nors saulė švietė šykštokai. Tą šviesą į namus atnešė Kauno rašytojai, J. Baltušis iš Vilniaus. Už tą šviesą jiems labai dėkingas.

Korespondentas. Gal pasakykite, kas paskatino rašyti?

A. Liepsnonis. Mano jaunystė prasidėjo siaučiant reakcijai. Pažangūs poetai prieš ją protestavo. Panorau ir aš posmais pasisakyti už liaudį, už teisybę. Žiemą lankiau mokyklą. Vasarą — triūsiau laukuose. Trūko laiko. Todėl prabildavau trumpu žodeliu — posmais.

Toks tiesos ieškojimas suvedė su pogrindžiu. Mane į komjaunimą paruošė idealiai. Paruošė darbininkė Šaltuperytė. Ji kalėjo. Buvo gerai išprususi.

Už grotų susipažinau su įdomiais žmonėmis. Kartu kalėjau su A. Guzevičiumi,

J. Gareliu. Tai kilnios sielos kovotojai. Jie mane gerai veikė. Padėjo nugalėti sunkumus.

Kalėjime mokėmės gražios lietuvių kalbos. Ją draugai panaudojo etuduui, eilėraščiui parašyti. Aš slapta irgi rašiau. Rašiau kritikos etudus, apsakymus.

Mano likime didelį vaidmenį suvaidino S. Jesenino poetija. Čia man pasisekė. Ligi arešto iš poeto F. Kiršos gavau du jo tomus. Jo eilės mane grūdino.

Korespondentas. Ką dabar rašote, ką galvojate apie ateitį?

— Parašiau knygą apie rašytojus "Pokalbininkai". Norėjau į juos pažvelgti ne savo, o kovotojų akimis. Kokius už grotų jie skaitė jų kūrinius. Kaip vertino. Kaip jie teikė jiems jėgų kovai.

— Kokio pobūdžio knygą?

— Tai atsiminimų knyga. Dokumentinėje knygoje "O kur žvaigždės?" pasakojau apie revoliucionierius. Jiems paskyriau grožinį tomelį. Tai "Šviesi sažinė". Vaizduoju moterį, ji kalėjo. Po to vėl ėjo į ugnį.

Man džiugu, Kauno rašytojai aktyviai kuria. Jie per pastaruosius deves metus padarė didelį žingsnį į priekį. Su tokiu derliumi jie eina į kūrybinę atskaitą. Kaunas.

Kurortai Lietuvos miestuose ir kaimuose

Kai gydytojas Gediminas Rimdeika kėlėsi iš Druskininkų į Vilnių, jo kolegos juokavo, esą su savimi į sostinę jis žada pasiimti ir visą kurortą. Niekaip negalėjo išsivaizduoti žmonės žymaus kurortologo gyvenimo be kurorto. Druskininkų jis, žinoma, į Vilnių neperkėlė, tačiau, paskirtas naujosios Karoliniškių mikrorajono poliklinikos vyriausiojo gydytojo kurorto, ikūrė čia pirmąjį Lietuvoje ambulatorinį medicininę reabilitacijos centrą. Paprastaiariant, ikūrė mieste kurortą.

Povandeninis masažas ar gydymieji dušai, perlinės, jodo-bromo, pučų vonios, purvo aplikacijos, sausas masažas, adatų terapija, kvarcas, soleksas, miego terapija... Ilgai dar galima būtų vardinti paslaugas, kurias šios Vilniaus poliklinikos specialistai gali suteikti pacientams ne kiek ne blogiau, negu garsiajame Druskininkų kurorte.

Prieš gerą dešimtmetį, o gal jau ir anksčiau, G. Rimdeika kartu su tuometiniu Druskininkų gydymosios fizikultūros parko vadovu, gydymosios fizinės kultūros entuziastu K. Dineika sukūrė originalias metodikas stuburo susirgimams gydyti povandenine gimnastika. Tada buvo sukonstruotos ir įrengtos pirmosios vertikaliosios vonios. Druskininkų naujovę susidomėjo specialistai iš Kaukazo, Krymo ir kitų garsių kurortų. Plito šis metodas ir Lietuvoje. Kaupėsi patyrimas. Bėgant metams, tobulėjo ir gydymo metodikos. Todėl visiškai suprantama, kad Karoliniškių vertikaliosios vonios, įrengtos pagal naująją metodiką, žodį, yra jau geresnės už Druskininkų.

Ateityje Karoliniškių poliklinika smarkiai išsiplės. Greta iškilus dar vienas korpusas su didžiulių gydymo plaukymo baseinu ir fizinės kultūros salėmis, bus įrengtas ištisas hidroterapinis kompleksas naujų žmonių ir

vyresnių vaikų grūdinimui su vonelėmis, baseiniais, maitinimo ir žaidimo kambariais. Taigi, vilniečiai, ypač naujųjų mikrorajonų gyventojai, pilną kurortinio gydymo kursą gali gauti vos ne savo namuose.

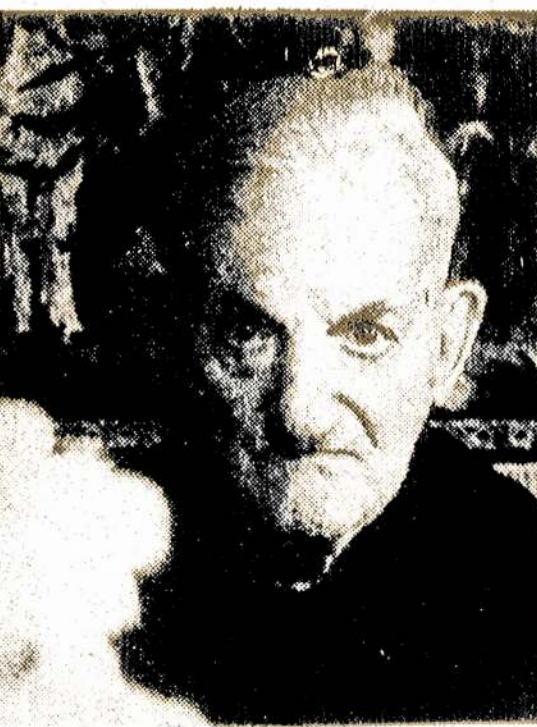
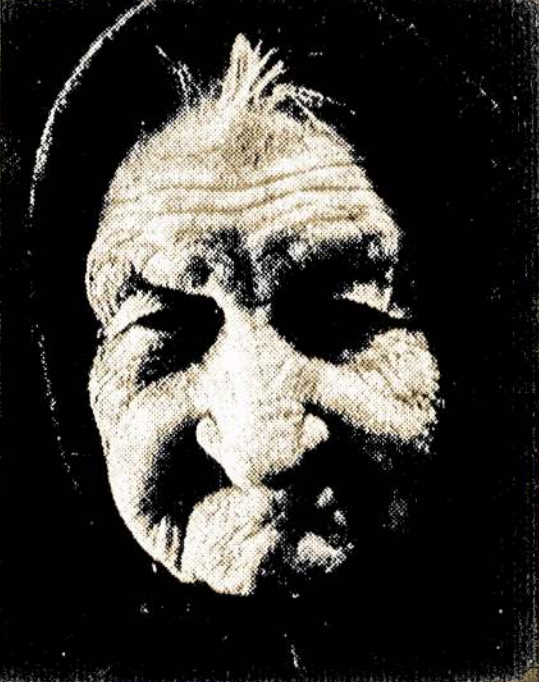
Už šio kurortinio komplekso miesto poliklinikoje sukūrimą G. Rimdeikai drauge su grupe kitų gydytojų paskirti TSRS liaudies ūkio pasiekimų parodos apdovanojimai, poliklinika paskelbta geros patirties mokykla.

Fizioterapija bei kiti natūralūs gydymieji faktoriai tampa vis rimtesniu cheminių gydymųjų preparatų konkurentu, — sako Ekspertimentinės ir klinikinės medicinos instituto Reabilitacijos skyriaus vedėjas H. Guobys. — Respublikoje dabar veikia šešios stambios balneologinės ir purvo gydyklos, daugiau kaip du šimtai fizioterapijos kabinetų. Sparčiai vystosi visiškai nauja medicinos sritis — reabilitacija. Druskininkuose, pavyzdžiui, pastatyta atstatomojo gydymo ligoninė Didžiojo Tėvynės karo invalidams, Elektrėnuose iškilo dešimties reabilitacijos centrų ligoniams, persirgusiems miokardo infarktu. Po širdies operacijų pacientai iš Vilniaus klinikinės ligoninės vyksta atstatyti sveikatos į gražų gamtos kampelį — Valkininkus. Fizioterapijos kabinetai, balneologinės tarnybos kuriamos ir nedidelėse kaimo ambulatorijose, ir daugiaaukštėse miestų poliklinikose. V. Petrauskaitė

■ AUTOMOBILIS IR... CUKRALIGĖ

Japonų mokslininkai nustatė įdomų dėsningumą: susirgimų cukralige per pastaruosius 20 metų Japonijoje daugėjo kartu su automobilių gausėjimu. Vadinamasis skatina tukimą, o nufukus ne tik greičiau susirgama cukralige, bet ir sunkiau ja sergama. Šį teiginį patvirtino degalų krizė: sergantieji cukralige, pradėję daugiau vaikščioti pėsčiomis, amė rečiau kreiptis į gydytojus.

Sveiki gyvi, šimtamečiai!

BARBORA TOLEIKIENE
Gimė 1877 m.
Klaipėdos rajoneFELIKSAS SKRIBAUSKAS
Gimė 1880 m.
SiauliuosePRANĖ SABLINSKIENE
Gimė 1878 m.
Naujoje VilniujeLIUDA ŽULIENĖ
Gimė 1880 m.
Plungės rajoneVINCAS STANKEVIČIUS
Gimė 1873 m.
Trakų rajoneURSULĖ ČEPU LIENĖ
Gimė 1877 m.
Ignalinos rajone

RYŽTINGAS PAŽANGIŲ MINČIŲ SKLEIDĖJAS

Mauras Pucas buvo vienas pirmųjų pažangių Rytų Prūsijos lietuvių veikėjų. Jis gyveno tuo laiku, kai atėjūnai vokiečiai engė ir prievartai germanizavo jo brolius vakarinius lietuvius.

Neturime šio žmogaus išsamios biografijos, tik žinome, kad jis gimė apie 1815 metus tuometinėje Rytų Prūsijoje, kad mokėsi pirmoje lietuvių Karalienės mokytojų seminarijoje. (Išsteigta 1811 m. tarp Gumbinės ir Išručio). Baigęs šią mokslo įstaigą, nuo 1848 iki 1850 metų mokytojavo Ragainės apskrityje Žilių parapijos mokykloje.

Vokiečių valdžia, žinodama, kad M. Pucas daro didelį poveikį vietos lietuviams ir turi agitacinių gabumų, pradžiai rinkimus kandidatus. Jis griežtai atmetė tą pareigojimą. Kai didžiaturčių partija įvairiomis sukybėmis rinkimus laimėjo, vokiečiaiškai jam iškėlė baudžiamas bylas už tariamą valstiečių kurstyją, kad agitavo už demokratą, kad viešame susirinkime kalbėjo lietuviškai.

Be to, dėl demokratiinių pažiūrų ir antigermanizacinių veiklos ji atleido iš mokytojo pareigų. Vėliau kūrė laiką jis privačiai mokė vaikus Tilžėje, bet ir ten neturėjo ramybės. 1850 metų pabaigoje, apkaltinę, kad tai daro be miesto mokyklų vadovybės leidimo, uždraudė mokytojauti.

Tai buvo didelis smūgis veikliam lietuvininkui, tačiau jis nenuleido rankų. Ryžosi ir savo brolius prabilti spausdintu žodžiu. Prikalbino liberalinio vokiečių laikraščio "Die freie Gemeind" ("Laisvoji bendruomenė") redakciją leisti lietuvių kalba dvisavaitinį priedą. Nuo 1851 m. sausio 12 d. Tilžėje pradėjo eiti Mauro Pucio redaguojamas "Lietuviškas prielaiskas". Redaktoriaus drąsiai kritikavo protestantų bažnyčią, nagrinėjo socialines problemas ir politines laisvės idėjas.

Vokiečių išlaikomo laikraščio "Keleivis" redaktoriaus Frydrichas Kuršaitis (1806-1884) neigiamai žiūrėjo į lietuvių kovą dėl nacionalinės ir ekonominės teisės Prūsijos valstybėje. Jis pirmas pakėlė balsą prieš naują pasirodžiusį "Lietuvišką prielaiską". Prie jo prisidėjo ir kiti protestantų kunigai bei vokiečių administracija. Visi kaip varnai puolė "Prielaiską", draudė jį platinti mokytojams, žandarai persekiojo jo prenumeratorius Mauras Pucas savo tautiečiams rašė:

"... veidmainiai šaukia, būk melė! bet teisybė visur atrandama esanti, tačiau tu nesitenkink tuo tikrai šauksmu, bet apsižvalgyk savo paties akimis po šį svietą, ir tu išvysi, kaip čia atrodo.

Antai vyrs su savo pačia pasikinkusiu prie vežimėlio arba prie rogelių veža malcos glėbelį į turgų. Jų gyslos dreba iš silpnumo. Antai sunkumpusios moterys parbrenda su pundu šluotų arba žalių šakelių ant nugaros, kad iš tos vargų — prekės mokesčiams surastų ir savo gyvastį išmaitintų. Ei, paklausk, ar anos šilkais iššlautos ponios bei anie šlovingieji ponai, kurie per tokių vabalėlių turgų eina, pripažįsta, kad tie vabalėliai yra krikščionys, kad jie yra jo broliai bei sesers? — Karvė bliauja savo veršio, o neturtingųjų motinos žiemą savo kūdikius turi išvaryti ubagais eiti.

Nuo tų pačių bado grašių savo dalį prašo dar senoji bažnyčia, parduodama maldas, užtarimus ir kitas malonės dovanas".

1851 m. balandžio 17 d. tą straipsnį perspausdino "Keleivis". F. Kuršaitis paskelbė ir daugiau M. Pucų kūrinių, mėgino su autoriumi polemizuoti, bet tikslu nepasiekė, tik išgarsino "Lietuvišką prielaiską".

Pagal tuos laikus Mauras Pucas buvo drąsus vyras, viešai gynė varguolių reikalus, aiškino, kas juos išnaudoja, siūlė atskirti bažnyčią nuo valstybės, žemę išdalyti tiems, kurie ją dirba, reikalavo pagerinti miesto darbininkų gyvenimo sąlygas, nedrausti Prūsijos lietuviams kalbėti savo tėvų kalba. Nesugebėdamas atremti drąsaus demokrato teisingų siūlymų, pagaliau F. Kuršaitis savo vokišku ruporu ėmė jį koneveikti, purvais drabstyti.

M. Pucą neišgąsdino obstrukcinių puolimų. Savo laikraščio 7-me numeryje jis rašė:

"Norint dar tikt vieną bertainį meto šitas "Prielaiskas" aplinkui eina, tai tačiau jau daug aštrių priešininkų prieš jį pakilo. Ne tikt pons Kuršaitis, bet ir daugiau kunigų mūsų Lietuvoje jam pritars šitą lapelį užtroškinti. Jau trys sunkios provos prieš mane stov. Skundikai sako, jog aš su mano raštu žmones prieš vyriausybę įkirsinti norįs ir frištus (Kunigaikščius žemes) paniekinas..."

Tai buvo paskutinis šio leidinio žodis, nes valdžia tą numerį konfiskavo ir uždraudė "Prielaiską" leisti toliau. Tas pats likimas ištiko ir vokiečių laikraštį "Die freie Gemeinde" ("Laisvoji bendruomenė").

Ilgiau pasilikti Tilžėje buvo pavojinga, nes be viso kito vietos valdžia puikiai žinojo; kad M. Pucas yra aktyvus laisvamanis ir savo įsitikinimu skleidžia tarp lietuvių. Nelaukdamas, kol iškels dar vieną bylą, M. Pucas tų pačių metų liepos mėnesį su šeima išvyko į Jungtines Amerikos Valstijas ieškoti palankesnės dirvos savo veiklai.

Išvykdamas į užjūrį, jis parašė tokį atsisveikinimo laišką:

"Broliai, bičiuliai ir vieningieji draugai, Kadangi mūsų politiškas dangus vis labiau apsiniaukia, o nuodingųjų gyvių šlykštus kvapas užteršia orą, tai perkeliu savo darbuovietę Amerikon, kol bus atstatytas karalystės protas. Be abejonės, laisvosios saulės spinduliai, kurie Amerikoje žmones apšviečia, prablaivins ir Europos rūkus bei pašalins nuodytą tvaiką.

Taip nusiteikęs aš skiriuosi su jumis. Bet to nebodami dirbsime visi draugiškai taip rytuose, taip vakaruose, siekdami, kad mūsų darbo vaisiais galėtumėte atieities kartos.

Likit sveiki ir neužmirškite mane. Širdingai dėkoju už jūsų užuojautą dėl mano europiško likimo už jus karštą meilę, kurią jus iki mano paskutinės atsisveikinimo valandėlės man parodėte. Slykščiai persokiotiems ir kenčiantiems tai didelė pasipirtis. Tilžės draugų aš niekad neužmiršiu".

Šiuos žodžius 1851 m. rugpjūčio mėnesį išspausdino vokiečių savaitraštis "Tilsits gemeinnutz" ("Tilžės visuomenės nauda").

Iš diplomatiškai parašyto

laisško galima spręsti, kad M. Pucas buvo ne tik pažangus vyras, bet ir mokėjo sklandžiai dėstyti mintis. Gaila, kad dėl žiaurios vokiečių priepaudo buvo priverstas palikti savo gimtinę. Galėtų dar ilgiau stiprinti savo tautiečių atsparumą germanizacijai.

Kitą nuomonę apie šį žmogų turėjo vokiečiai ir reaktionieriai. Negavę ilgėnį laiką apie jį žinių, paleido paskalą, kad M. Pucas su savo šeima (7 žmonės) kelionėje nuskendęs, kad už visas nedorybes jį dievas nubaudęs.

Netrukus M. Pucas parašė laišką ir pranešė, kad Ameriką pasiekė laimingai, bet ten mirė jo žmona ir jauniausia dukrelė. Tas jį labai pribloškė. 1852 m. gegužės mėnesį anksčiau minėtas Tilžės savitrašis paskelbė, "kad jis, kaip ateivis, naujoje žemėje to skausmo negalėtų išlaikyti, įėjus nerastų ten naujų bičiulių, įėjus jie jo neužjaus, nesumažintų širdgėlos".

Daugiau laisčių šis taurus tautietis neatsiuntė. Spėjama, kad ir jis tais metais mirė.

Kur M. Pucas apsisėjo Amerikoje nepavyko sužinoti. Nežinoma ir kaip susiklostė jo šeimos tolesnė lemtis. Vis dėlto iš likusių keturių žmonių gyvų vienas kitas šio darbas kovotojo palikuonis turėjo į Amerikos žemę įleisti šaknis. Galimas daiktas, kad jų vaikaičiai jau nemoka savo prosenelio kalbos, kurią jis labai vertino ir atkakliai gynė, gal ir pavardės jų iškraipytos, bet prisiminti šiuos žmones turime teisę.

Sukako 165 metai nuo Mauro Pucio gimimo. Būtų labai įdomu, įėjus "Laisvės" skaitytojais, rašę panašią pavardę žmonių, su jais pasikalbėtų ir parašytų apie tai redakcijai. Be abejonės, šie žmonės taip pat norėtų išgirsti iš kokios šeimos yra kilę.

Neilgai Mauras Pucas gyveno ir ne tiek daug parašė, bet jo publicistika verta dėmesio. Matyti, kad autorius ilgėjosi gražesnio ir taurėsio pasaulio, turėjo viltį, kad Prūsijos karalystė, remiama neteisėbe, smurtu, nacionaline bei socialine priepauda, turės neišvengiamai žlugti. Rašydamas apie savo tautiečių santykius su valdančia biurokratija, autorius rasiau šmaikščių žodžių bei vaizdinių palyginimų.

Jo veiksmingi teiginiai įrašyti į pažangios publicistikos pirmuosius puslapius.

Vandalinas Junevičius

Iš Pr. Karlo užrašų: po Lietuvą

Ten — buvusiam dvare

Dvaro pastatas tik už Vībėno upelio. Vidinis mokėjo ir sugebėjo mane įtikinti, kad reikia ten nueiti ir apsidairyti. Nebuvau tikras, ar tie iš toli matomi pastatai yra buvusio dvaro. Jų pusėnėjo ir moteris, todėl paspartinau žingsnį, pasivijau ją.

— Atsiprašu. Ar tai ir yra buvęs dvaras?

— Taip. Jūs ten reikalų turite? — pasiteiravo ji.

— Sakė, juose įrengtas kraštotyros muziejus. Norėčiau pamatyti.

— Tuomet nepabėkite nuo manęs, — patarė pakeleivė.

Nepabėgti? Aha, vadinasi aš šį tą jau suradau.

— Įtariu, kad jūs ir būsite muziejaus šeimininkė, — pasakiau moteriai.

Mes lipome į kalną, kuris čia buvo status.

— Uždusau. O anksčiau — fi! — ir nepastebėdavau, kad reikia tiek pasikelti, — kalbėjo Stefanija Rimkienė. Mudu jau atlikome tuos formalumus — pasisakėme kas esame. Ji dabarėjo į muziejų,ėjo, pasakyčiau, vedama entuziazmo, nes kasdieniniai darbai Saltenių kultūros namuose. Būtent už tą darbą jai moka pinigų, o už šitą, už darbą muziejuje — ne skatiko. Beje, gal neteisus čia, nes vėliau skaičiau muziejaus knygoje lankytojų paliktus užrašus, kuria patraukė mane gera žmogiška šiluma. Pavyzdžiui Al. Biliauskas rašo:

"Mes esame didžiai dėkingi žmonėms, kurie taip rūpestingai kruopelė po kruopelės renka mūsų tautos praeities relikvijas ir saugo jas mums ir būsimoms kartoms. Šis pasišvenčias darbas neliks be pėdsakų".

O Plungės rajono kultūros darbuotojai šitaip parašė: "Mes, Plungės kultūros darbuotojų delegacija, apžiūrėję muziejų, labai apsidžiaugėme, kad yra toks žmogus, kuris taip labai myli šį istorinį darbą, džiaugiamės juo ir linkime sėkmės tolimesniam jo darbe. Muziejus visiems paliko mielą įspūdį".

Tačiau tai buvo kiek vėliau, o dabar aš žvalgausi, norėdamas įsivaizduoti, kaip visa tai galėję atrodyti anais dvarų klestėjimo laikais.

— O kur tas medis? — prisiminęs Vidinio "poeziją" paklausiau Stefanijos Rimkienės.

— Tas? Išdžiūvėlis? Kuriam ponai šaudydavo bau-

džianinkes? Ogi val

Medis iš tikrųjų buvo nuogas, nusilupusia žieve, o priešais jį stovėjo dviauškė arka ir per aukštutinius langus, per balkoną buvo gerai matyti, kas dedasi čia. Įsivaizdavau pasigėrusių lėbau-tojų nukreiptus medžioklinių šautuvių vamzdžius į Marilę ir mane nupurtė drebulys. Kaip ten pas Vidinį? Berods, — "kas esi žmogau?"

Kas jūs, inkvizitoriai?

Ta pati galva, tos pačios akys, ir širdis tik ta, o kelionėse žmogus suvokia daugiau, skaudžiau. Pagrąžėja Lietuva, pagrąžėja jos žmonės ir panori pats būti šventiškesniu, pasireikšti geresniu darbu, gražesniu jausmu, šviesesne mintimi. Panorau geriau išsižūrėti į S. Rimkienę, kad, sugrįžęs į Vilnių, parašyčiau: gyvena ten Stefanija Rimkienė, kukli moteris ir aistringa kraštotyrininkė... Tačiau tokiu mano geru, kilnių korespondentinių užmoju ji kratėsi: nereikia, nereikia... Kodėl nereikia? Kodėl, a?

— Nemėgstu girtis, — pasakė man.

— Tačiau Jūs ir nesigiriate, — pasakiau jai.

Ji atrinko duris, ir amžina tamsa iš rūsių niūriai sužiūrėjo į dieną. Pasigraibiojusi joje S. Rimkienė ištraukė bizūną ir, jį rodydama, pasuko pamosę. O netrukus, kai čia pasidarė šviesiau, prie kojų pamatiau lovą.

Čia baudžiauninkus plakė, — pasakė Stefanija Rimkienė ir rodė, kaip juos guldėdavo, kaip surakindavo kojas, rankas, visą nelaimingo kūną. Ir šiam loviui padirbti reikėjo išminties, apdairumo — net neužmiršta išpjauti latakėlių kraujui nutękti. "Kas esi, žmogau?" — klausia Vidinis. Naivus atrodo klausimas, o pabandyk atsakyti, susigaudyti, įminti žmogaus esybės mįslę. Po ilgos filosofijos vėl pasilieka: kas esi, žmogau?

Kai iš lauko atėjome į dvaro pastatą ir pakilome į antrą aukštą, kur trijuose kambariuose įrengtas muziejus, čia vėl susidūriau su žiauria tiesa — nepraeis juk, neužmirši, kai tau parodo, kad 1941-1944 metais Kelmės rajone nužudyti 1847 žmonės. Nemažai įsiminė pavardžių ir pokarinių aukų, bet ypač... Ilgai stovėjau prie užrašo, pasakojančio, kad seserys Onutė ir Jadvyga Lukauskaitės buvo sudegintos gyvos. Pasirodo, visai nereikia klajoti po viduržemius, kad paregėtume, kaip Lietuvoje degė laužuose žmonės.

Ei, kad jūs, inkvizitoriai? — šaukia sunkiai, be balso, skaudančia širdimi ir dusdamas nuo tokio šauksmo.

— Mes — buržuaziniai nacionalistai, — atsiliepė bebaliai man.

Ką dar pasakyti?

Kas šeiminingams seniai įprasta — jų svečiui naujiena. Ir manau, kad Kelmėje reikėtų daug metų gyventi, kad plunksna skruopulingai, nieko neaplenkdama, užrašytų kiekvieną į akis kritusį daiktą ar įvykį. Tačiau laikas skubina, mums reikia atsiveikinti ir atsakyti daug ko. Va, rajono darbo pirmųjų portretai — tai senesni, jaunesni, įvairių specialybių ir profesijų žmonės. Ir nei su vienu nesusitikta.

Tai nors užsukite į Gineikių kaimą. Visai netoli, — ragino S. Rimkienė.

Ir taip užtrukome, — atsikabinėjau.

Kelmės kultūros namų fragmentas.

— Tad kviečiame ten atvykti lapkričio pirmąją.

Kodėl būtent lapkričio pirmąją? — paklausiau.

Tuomet ten atvažiuoja Vlado Rimkaus IŠGELBĖTOJAI. Jau dabar ištėkėjusi. Atvažiuoja kartu su vyru, tėvais. Kiekvienais metais ir būtent lapkričio pirmąją.

Smegenyse kažkas sujudo, pradėjau prisiminti, kad buvau skaitęs apie kareivio išgelbėtą mergaitę. Tuomet Ryga buvo užlieta potvynio.

Stai jo tėvai, — pakišo prieš akis nuotrauką — miegoji pašnekovė, — čia jo tėvas Jonas, motina Liudvika, o ši — tai sesuo Jadzė.

Žiūrėjau į šią nuotrauką, paskui paskaitinėjau iš rašinių apie kareivio Vlado Rimkaus žygdarbį, tačiau persekiojo visai kitas vaizdas. Prieš akis stovėjo mergaitė iš Rygos, kurią išgelbėjo V. Rimkus. Pradžioje ji buvo vaikas, išgastinęs išplėtomis akimis, paskui — an-tail — ji jau išaugusi, apsilikusi nuotakos baltu drabužiu ir jai už rankos laiko jaunas vyras. Tas vyras — ne V. Rimkus. Paskui — an-tail — abu jaunavedžiai ateina prie kapo, ir ateina jų tėvai, ir juos pasitinka Vlado Rimkaus tėvai — Liudvika ir Jonas Rimkai.

Jis mane išgelbėjo, — sako nuotaka. — Jūsų sūnus. Vladas Rimkus. Kol aš gyvenu, kol mes visi gyvename, jis visuomet bus kartu — šaunus, drąsus vaikas, nuo Kražantės.

Ne, neatvažiuosiu čia ir lapkričio pirmąją. Bent jau šiemet. Juk aš viską žinau, pergyvenau. Aš juk žmogus ir puikiai suprantu, kaip tai žmogiška — neužmiršti, ar prisiminti, turėti priešais ir regėti visuomet tą, kas tau padovanojo gyvenimą...

Ko šypsoi Vidinis

Dykai neleidė laiko ir Vidinis. Kai sugrįžau į viešbučio

Minčių krislai

BRONIUS JAUNISKIS

Žmogų per gyvenimą lydi du šviesos šaltiniai: saulė ir knyga.

Duona pasotina kūną, knyga — sielą.

Knyga reikalinga protin-gam: kvailiui ji tik trukdo gyventi.

Knyga niekada neišduos ir neparduos savo gerbėjo. Knygos vertę nulemia ne puslapių skaičius.

Didžiausias skaitytojo pri-valumas — mokėti skaityti tarp eilučių.

Knyga, kaip ir moteris, pilna paslaptinumo ir nematomos jėgos.

Ieškojimuose ir skausme didžiausia pagalbininkė — knyga.

Kūno masažą atlieka žmogus, proto ir sielos — knyga.

Knyga galima ir užmiršti, bet jos pėdsakai žmogaus prote ir širdy — neištrinami.

Knyga būtų galima ir nemylėti, įėjus jį nepalietus žmogaus dvasinių stygų.

kambari, jau buvo pritemę. Ant stalo gulėjo atversta knyga, kas reikė, kad galvojęs praleisti vakarą prie jos.

Tik apie dvyliką valandą nakties išgirdau jo žingsnius. Įkniubau galva į pagalvėlį: neva miegu ir todėl tikiu, kad Vidinis eilėraščių neskaitytys. Jis pasigraibė po sieną ir paspaudė mygtuką, pliuptelėjo pilnas kambarėlis šviesos...

Miega, — pasakė jis. — Et, gaila. Papasakočiau apie Kelmės kultūros namus. Pūkūs. O jaunimėlis koks, a? Bet miegok! Manai, kad labai pergyvenau? Aš nors pašokau, o tu drybsok, drybsok, — murmėjo bendražygis.

Ačiū. Jis greit nurimo ir užgesinęs šviesą ilgai stovėjo prie iš gatvės pusės žibintų apšviesto lango staktos. Reikėjo dailininko, kad žmonija matytų, kaip atrodo Vidinis susimastęs. Tačiau pro mano truputį pramerktas akis atrodė, kad jis šypso.

Ko jis šypso, na, ko?

KRISLAI

[Tęsiama iš 1 pusl.]

Kultūrinis pasaulis šiais metais mini didžiojo rusų klasiko Dostojevskio mirties metines — jis mirė tuometiniame Peterburge prieš šimtą metų. Miestas, dabartinis Leningradas, dar turi tas gatveles, kur vaikščiojo jo charakteriai Raskolnikovas, Sonia ir kt.

Ne tik Tarybų Sąjunga, bet ir likusis pasaulis šio klasiko metines paminės.

Apie prieš dešimtmeti Amerikoje veikė energinga ir gan skaitlinga organizacija, vadiniusi save "The Black Panthers" — "Juodosios panteros". Tai buvo jaunų Juodųjų amerikiečių kovinga savisaugos organizacija, kuri pradžioje buvo grynai nacionalistinė, bet ilgainiui pradėjo krypti į kairę. Ji buvo ypatingai stipri Oaklande, Chicagoje ir Los Angelese. Kovingumas ir kryptimas į kairę, aišku, atkreipė policijos ir žvalgybos dėmesį ir ji visokiomis teroro ir priepaudo priemonėmis buvo likviduota.

Juodosios panteros buvo plačiai žinomos. Daug mažiau žinoma nauja organizacija, gyvuojanti kokius trejus ket-verius metus ir pasivadinus "Grey Panthers". Žodis "grey" gali reikšti "pilki", arba "žila", bet šiuo atveju antrasis vertimo atvejis tinka. Taip, tai "Žilosios panteros", — senyvų žmonių organizacija, jos skyrė veikia beveik visur, ir tos organizacijos tikslas yra kovoti už senyvų žmonių teises, prieš ekonominę, visuomeninę ir dvasinę diskriminaciją.

Ypatingai dabartiniu laiku, kai Reagano ekonominė politika gresia palaužti pensijų, socialinio saugumo ir medicinos pagalbos sistemas, Žilosios panteros turi nemažą darbo. Mūsų skaitytojai, kurių daugelio galvas sidabras jau puošia, gal turėtų susipažinti su ta ypatinga organizacija...

Kauno "Aleksoto" stiklo fabriko asortimentas — daugiau kaip 12 plataus vartojimo prekių. Tai — vazos saldainiams ir vaisiams, originaliai dekoruotos stiklinės, taurių rinkiniai ir kiti dirbiniai.

Nuotraukoje: G. Cibulskaitė demonstruoja naujus stiklo dirbinius.

KANADOS ŽINIOS

New Lowell, Ont., Canada

SIRDINGAI DĖKOJU

Mano mylimai žmonelei Kostancijai mirus, dėkoju Jonui Ylai už pasakytus atsisveikinimo žodžius, taip pat visiems draugams, draugėms ir giminėms už gražias gėles — atrodė, kad mūsų miela Kostancija guli kaip gėlyne. Dėkoju visiems draugams už išreikštą užuojautą per "Laisvę", laiškais bei žodžiu. Jūs visi palengvinote mano ir šeimos skausmus.

Mano žmona sirgo per dvejus metus ir kelis sykius buvo Toronte ligoninėje. Daug draugų bei draugių ją lankė. Dėkoju Jums, mieli draugai. Dėkoju Jums ir giminėms už jos lankymą, už gėles, už dovanas. Ji vis kalbėdavo, kad pasveikus ji bent per "Laisvę" padėkos visiems, bet nebuvo progos jai tai išpildyti.

Dėkoju mano šeimai — sūnui Liudui ir dukrai Edna Weber ir jų šeimoms, broliui Pranui ir brolienei Elsei. Pas mane mažai liko jėgų ir Jūs visi man daug gelbėjote.

Mano brolio sūnus Felix ir jo žmona Eva atvažiavo į laidotuves per kelis šimtus mylių — jiems esu dėkingas.

Dar kartą tariau sirdingai ačiū visiems. Pasilieku prisilėgtas didelio liūdesio ir nesveikatos.

Jonas Laurusevičius [Lorens]

NEW LOWELL, ONT., CANADA

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Mirė

Kostancija
Laurusevičienė [Lorens]

1981 m. sausio 11 d.

[Nuotrauka daryta 1947 m.]

Mano brangioji žmonele ir vaikų mamytė! Liūdna ir skaudu be Tavęs. Tave prisiminsime su meile, kol būsime gyvi.

Ilsėkis, brangioji, Kanados žemėlėje.

JONAS LAURUSEVIČIUS — vyras
Sūnus LIUDAS su šeima
Duktė EDNA WEBER su šeima

Iš KLLD CK raštinės

AUKOS APŠVIETOS
FONDUI

Montrealo kuopos nariai sykiu su nariniais mokesčiais per draugą L. Kisielią atsiuntė aukų apšvietos fondui sekančiai:

P. Bendžaitienė \$1.00, J. Taruška \$2.00, L. Kisielis

\$2.00, J. Kuica \$2.00, A. Morkevičius \$2.00, J. M. Paras \$2.00, F. Spaičys \$2.00, B. Salčiūnas \$1.00, A. Silinis \$2.00.

Visiems aukojusiems širdingai ačiū.

J. Yla
KLLD CK Sekr.

BEŽDŽIONIŲ
MOKYKLA

Jau daugiau kaip 10 metų Gambijoje veikia beždžionių mokykla, kurioje gyvenanti, išauginti nelaisvėje, parengiami gyvenimui laisvėje. Šią neįprastą įstaigą įkūrė anglas Edis Brueris. Dabar jam talkina ninkauja duklė Stela.

Mokykla yra Abuko rezervate netoli Gambijos upės žiočių. Mokyklos kursas trijų pakopų: „vaikų darželis“, „pradinė mokykla“ ir „vidurinė mokykla“. Vaikų darželyje — auklėtojai moko beždžiones vaikščioti nelygiai žeme, laiptuoti lianomis, įsirišti į medžių šakas ir nuo jų nusileisti, susirasti tinkamus

maistui augalus ir vaisius. Stela parodo, kaip juos nurašyti. „Pradinės mokyklos“ auklėtiniai jungiami į kaimes, pratinami prie bendruomeninio gyvenimo (kolektyviai ieškoti maisto, gintis nuo visokių priešų ir t. t.). „Vidurinė mokykla“ yra mažoje Atlanto vandenyno pakrantės saloje. Čia jau nebėra prastinių narvų ir puošnių guolių. Beždžionės pačios turi pasirūpinti savimi.

Sėkmingai išėję mokymo programą abiturientai paleidžiami į džungles. Paprastai tai įvyksta po kelių mokymo mėnesių.

Apie kai kuriuos įvykius
Tarybų LietuvojeNAUJI PAJĖGUMAI
MAŽEIKIUOSE

Suskytintas dujas pradėjo gaminti Mažeikių naftos perdirbimo gamykla. Įrengimų montuotojai ir įmonės specialistai kompleksškai bando ir sieros technologinę liniją. Jai stojus rikiuotės, šis milžinas perdirbs žaliavą kompleksškai.

Dabar statybininkai tiesia komunikacijas, kloja pamatus antrajai įmonės eilei, kuri bus atiduota naudoti ši penkmeti.

Gražėja žemdirbių
miesteliai

Malonu gyventi Kretingos rajono K. Požėlos kolūkio Rudaicių gyvenvietėje. Čia skoningai sutvarkytos sodybos, yra daug gražių želdinių ir gėlynų. Miestelyje įrengti parkas, vandens baseinas ir poilsio vietė, išasfaltuotos gatvės. Jauki aplinka ir patogumai traukia į ūkį jaunus mechanizatorius, gyvulininkystės darbuotojus, vienkimiuose gyvenančius žmones.

Panašiai tvarkosi ir „Jaunosios gvardijos“ kolūkio žemdirbiai, daugiau kaip šimtą naujų namų pasistatę centrinėje Baulbių gyvenvietėje. Visi butai čia telefonizuoti, radiofikuoti. Vaikams pastatytas darželis, mokykla, įrengta sporto aikštė, parkas. Ūkis turi kultūros namus, sveikatingumo punktą, valgyklą.

Praeitais metais nemaža įkurtųjų atšvėsta Žemaitės kolūkyje, Kurmaičių paukštinkystės tarybiniam ūkyje, Kretingos tarybiniam ūkyje technikumė ir kituose ūkiuose.

Kretingos rajone kasmet į gyvenvietes persikelia daugiau kaip po pusantro šimto šeimų. O iš viso jose dabar gyvena daugiau kaip pusė rajono žemdirbių šeimų.

Statant namus, didelę paramą žemdirbiams teikia rajono architektų gamybinė grupė. Jos specialistai pagal gyventojų pageidavimus ruošia gyvenamųjų namų ir ūkinių pastatų, taip pat teritorijų apželdinimo projektus.

Liaudies ūkio
pasiekimų parodoje

Praėjusių metų vasarą Vilniuje, Lazdynuose, buvo pastatyti Lietuvos TSR liaudies ūkio pasiekimų parodos rūmai. Daugiau kaip du tūkstančiai pramonės dirbinių, jų maketų, skaidrių, fotonuotraukų pasakoja apie Tarybų Lietuvos pasiekimus ir užmojus broliškųjų tarybinių tautų šeimose.

Parodoje atstovaujamos praktiškai visos liaudies ūkio šakos, mokslas, kultūra, švietimas. Čia ir moderniausios staklės, išgarsinusios Tarybų Lietuvą visame pasaulyje, ir naujausios kartos elektroniniai kompleksai, ir veikiantys maketai Ignalinos elektros jėgainės, kurioje atomas savo milžino jėga tarnaus žmogui... Daug vietos nuolatinės parodos ekspozicijoje skiriama reikšmingiems socialiniams pertvarkymams kolūkiniame kaime, liaudies gerovės kėlimo programos įgyvendinimui, atskiroje salėje rengiamos teminės parodos.

Respublikos liaudies ūkio pasiekimų paroda jau aplankė 100 tūkstančių žmonių.

Bendradarbiauja medikai

Bendrus tyrimus atstato mojo sąnarių gydymo srityje atlieks Vilniaus ir Varšuvos reumatologai. Tai numatyta tolesnio bendradarbiavimo programoje, kurią Lietuvos TSR Sveikatos apsaugos ministerijos Eksperimentinės ir klinikinės medicinos instituto vadovai sudarė su Varšuvos

reumatologijos instituto atstovais, viešėjusiais Tarybų Lietuvoje.

Prieš ketverius metus užsimezgę lenkų ir lietuvių reumatologų ryšiai duoda didelę abipusę naudą. Sistemingai keičiamasi specialistais, bendrai aptariamasi svarbiausios mokslo ir praktikos naujovės. Tarybų Lietuvos medikai mokėsi Varšuvoje protezuoti sąnarius, lenkų reumatologai perėmė kai kurias višnių chirurgų operacines technikas naujovės. Pagal vieningą metodiką atliekami ir naujų gydomųjų preparatų klinikiniai tyrimai.

Paveikslai,
gimę... ugnyje

Trisdešimt tonų margašpalvio, įvairių formų stiklo gabaliukų „sutilpo“ į LTSR liaudies dailininko K. Morkūno vitražą, kuris bus sumontuotas Kauno IX forto memorialė. Šį vieną stambiausių savo užsakygų įvykdė Vilniaus stiklo fabriko „Raudonoji aušra“ vitražinio stiklo baras.

Baro kolektyvas, atsižvelgdamas į kiekvieno dailininko pageidavimus, gamina įvairiausių formų, spalvų ir atspalvių stiklą. Vienam vitražui reikalingo stiklo gamyba kaitais užtrunka net apie pusę metų.

Iš Vilniuje pagaminto stiklo sumontuotas A. Stoškaus vitražas V. Lenino memorialiniame muziejuje Ulanovske, taip pat vitražai Maskvoje, Daugpilyje, Kuibysheve, Baku ir kituose miestuose.

Eksponuoja
liaudies meistrai

„Tautų draugystės siuita“, „Muzikantų kapela“, „Aukštųjų vakaronė“ — šie suvenyriniai lėlių ansambliai, sukurti kaunietės O. Bakanauskienės, apkelia broliškąsias respublikas, nemaža užsienio šalių. Dabar dailininkė savo darbus eksponuoja liaudies meistrų premijuotų kūrinių parodoje, kuri atidaryta Kaune, Paveikslų galerijoje.

Trylika autorių pateikė parodai daugiau kaip du šimtus tapybos, grafikos bei taikomosios dailės darbų. Geriausi kūriniai papildys M. K. Čiurlionio dailės muziejaus fondus.

Knygos — žemdirbiams

Kauno rajono Kulautuvos miestelio gyventojams nereikės vykti nusipirkti literatūros į miestą — gyvenvietėje įsikūrė knygynas.

Siuo metu Tarybų Lietuvoje veikia apie 200 knygų prekybos įmonių, iš jų 70 — kaimo vietovėse. Naujajame penkmetyje du trečdaliai visų naujų knygynų bus atidomi ūkių centruose, miesto tipo gyvenvietėse. Netrukus duris atvers knygynas Veiviržėnų apylinkėje Klaipėdos rajone. Numatyta taip pat

pastatyti knygų namus Kazlų Rūdoje, Juodupėje.

Žvejų bibliotekoms

Pirmąsias šiais metais knygų siuntas į žūklės rajonus išsiuntė Klaipėdos žvejų biblioteka. Daugiau kaip tūkstantį naujausių politinės, grožinės ir mokslinės literatūros leidinių į Atlantą išgabeno traleriai „Tauragė“, „Druskininkai“, „J. Vareikis“ ir kiti laivai. Jie bus perduoti plaukiojančioms laivų bibliotekoms.

Klaipėdos žvejų biblioteka, kurios fonduose yra daugiau kaip 180 tūkstančių tomų knygų įvairiomis kalbomis, nauja literatūra žvejybos laivyno bibliotekėles papildė reguliariai. Gamybinuose ir transporto laivuose veikia 250 plaukiojančių bibliotekų, kuriomis naudojasi 12 tūkstančių skaitytojų.

Nauji lietuviški filmai

Apie Respublikinę dainų šventę, kitas Tarybų Lietuvos 40-mečio jubiliejinės šilkes pasakoja trijų dalių spalvotas dokumentinis filmas „Dainuoja Tėvyne“. Si juosta bus specialiai tiražuojama ir siunčiama į daugelį užsienio šalių.

Lietuvos kino studijoje sukurta taip pat trijų dalių mokslo populiarinimo filmas „Neringa“, pasakojantis apie unikalaus gamtos kampelio praeitį ir būdą.

Filmo kadrai supažindina žiūrovus su šio gamtinio draustinio žvėrimis, paukščiais, rečiausių augalų pavaldžiais, parodo, kaip rūpestingai čia saugomi gamtos turai. Įamžinti filme ir senųjų Neringos gyventojų papročiai, jų trobesiai ir šiandieninė naujų poilsiaviečių architektūra.

Sudarė V. Petkevičienė

Tarybų Lietuvoje

25 tūkstančiai
tonų granulių

Tokio metinio pajėgumo šiaudų perdirbimo įmonė statoma netoli Raudondvario, Žemės ūkio mechanizacijos ir elektrifikacijos instituto eksperimentiniame ūkyje. Technologinius procesus valdys elektroniniai bei automatiniai įrenginiai, todėl įmonėje trim pamainomis darbuosis tik 30 žmonių.

Tai viena pirmųjų šio tipo šiaudų perdirbimo įmonių šalyje, rašo Kauno „Komunisto vėliava“. Kaip montuoti importinius įrengimus, vietinius meistrus konsultuoja iš Danijos atvykę specialistai.

Moderni saugykla

Šiaulių prekybos darbuotojai gavo naują 1600 tonų talpos vaisių ir daržovių saugyklą — šaldytuvą. Čia mechanizuoti visi krovimo ir transportavimo darbai, netrukus pradės veikti pakavimo linija, o vėliau — ir sulčių spaudimo cechais.

Naujoji saugykla, praneša „Raudonoji vėliava“, — moderniausia Šiauliuose.

Ažuolyne — mėgstamoje kauniečių poilsio vietoje — stovi didžiulis bronzinis stumbras. Jį kauniečiams sukūrė vilniečių skulptorė Dalia Matulaitė, o iš bronzos išliejo Leningrado meistras A. Sabaliauskas nuotr.

75 METŲ SUKAKTIES PAMINĖJIMUI

ATSIMINIMAI APIE 1905-1907 METŲ
BAISOGALOS REVOLIUCIJĄ

Paduokim ranką vieni kitiems
ir spindulius laisvės barstykim,
Vargdienių vergiją naikinkim
ir jiems gyvenimą kitą statykim...

J. PALONIETIS

Caro valdžios budelių 1905 m. nužudytą B. Žeromskio žmoną su mažaisiais vaikais.

Taip rašytojas Jonas Biliūnas šaukė jaunimą į kovą už darbo žmonių laisvę ir geresnę gyvenimą, nes vargo žmonių gyvenimas buvo baisus. Mažose miestų lūšnose, samanotose, dūminėse grytelėse, ne gyveno, bet tik skurdė, smilko darbininkų, kumelių ir mažųjų valstiečių šeimos, apsikarsčiusios skarmalais, apsiavusios karininkų vyžom arba medinėm klumpėm.

Jų maistas buvo rauginti virti kopūstai, žali barščiai, bulvės, košė ir juoda duona. Apie mėsą, cukrų, lašinius, aliejų tada nebuvo nė kalbos, nes toks pasigardžiavimas galimas buvo tik didelėse šventėse.

Vakare gryčiose ruko žibalinis gazelis arba pušinė balana įkišta į „diedą“...

Pirkios rakandai ir indai menkiausi, ūkio padargų mažiausia.

Mokyklų tuomet buvo labai mažai, o todėl beraščių darbo žmonių skaitėsi apie 80 procentų. Knyga ir laikraštis buvo retas vargo žmonių svečias.

Karves šerdavo tik šiaudais, o todėl jų pieningumas buvo mažiausias, per žiemą jos taip suliesėdavo, kad pavasarį nebegalėdavo atsikelti ir pieno neduodavo. Apmokėjimui mokesčių valstiečiai parduodavo viską. Skurdus gyvenimas, 12-15 valandų sunkus darbas labai blogai atsiliepė ir darbininkų sveikatą ir todėl žmonių mirtingumas buvo labai didelis, o ypač vaikų, gimdinių motinų ir senelių. Iš tūkstančio žmonių 1905 m. vidutiniškai mirė: Naujojoje Zelandijoje — 12 žmonių, Pietų Australijoje — 15, Norvegijoje — 17, Švedijoje — 18, Anglijoje — 19, Japonijoje — 20, Prancūzijoje — 22, Vokietijoje — 24, Italijoje — 25, o Rusijoje — 35.

Toksai buvo darbo žmonių gyvenimas „gerais“ arba vidutiniais metais, o ką besakyti apie bado ir epidemijų ligų metus, kurie dažnai kartojosi ir be laiko nuvarydavo į kapus labai daug žmonių.

O carinės Rusijos kalėjimuose nekaltai buvo kankinama, žudoma daugybė geriausių liaudies sūnų ir dukterų — socialistų kovojusių už liaudies laisvę ir demokratiją.

Rusijos darbininkų streikų įtaka Lietuvos darbo žmonėms

1905 m. pradžioje prasidėjusi Rusijos darbininkų streikų banga sujudo ir Lietuvos darbininkus bei mažesnius valstiečius. Baisogalos, Grinkiškio ir Seduvos apylin-

kėse prasidėjo „Laisvės dienos“, darbo žmonių — susirinkimai, socialistiniai mitingai...

Darbininkai ir valstiečiai virste virto į mitingus, kaip į atlaisdus. Jie rinkdavosi būriais Baisogaloje, Gudžiunuose, Palonuose, Pucinėliuose dvaruose ir kaimuose. Visur viešai skaitė V. Mickevičiaus-Kapsuko ir kitus socialistinius atsišaukimus, svarstė apie savo sunkų gyvenimą. Baisogaličio Leono Rimkevičiaus, Valatkoničio Baltramiejaus Žeromskio, Vinco Grigo, Jurkevičiaus ir kitų revoliucionierių vadovaujami, vis daugiau žmonių įsijungė į kovą prieš caro valdžią.

Atsišaukimai, laikraščiai, knygutės ir revoliucinės dainos ėjo iš rankų į rankas, lankė tūkstančius baisogaličių. Moterys, kurios anksčiau skaitydavo tik maldaknygę „Aukso altorių“, gaudė socialistinius atsišaukimus ir knygeles, pagavę nešdavosi į namus kaip kokią brangenybę. Kunigai, per pamokslus, uždraudė skaityti socialistinius lapelius, bet vistiek visi skaitė.

Revoliucionieriai L. Rimkevičius, B. Žeromskis ir kiti organizuodavo mitingus, demonstracijas miesteliuose, dvaruose, kaimuose ir miškuose. Jie aiškino politinių reikalavimų reikšmę, ragino darbininkus ir valstiečius kovoti prieš caro valdžią, reikalavo išdalinti dvarų žemes bežemiams ir mažžemiams, pašalinti iš įstaių caro valdžios statytinius valdininkus ir išrinkti darbo žmonių tarybas.

Dvarų darbininkų streikai

Miestų darbininkų streiką paveikė rugpjūčio mėn. 3 d. sustreikavo Baisogalos Komaro ir kitų 6-šių jo dvarų darbininkai, Pakiršinio dvaro — Skerbeco ir Valatkonių dvarininko Jagmino. Jie reikalavo padinti metinį atlyginimą ir ordinariją bei sutrumpinti darbo valandas iki 12 valandų (nuo 6 val. ryto iki 19 val. vakaro).

Nors ne pilnai, bet darbininkai streiką laimėjo, nes Komaras padidino atlyginimą. Apie streiko išplitimą ir streikininkų veiklumą, liudija archyvinis žandarų karininko Čerepovič 1905 m. rugpjūčio mėn. 4 d. reportas Kauno apygardos žandarų valdybai, kuriame praneša, kad į Baisogalą atvyko apie 30 ginkluotų agitatorių, kurie naktį sukurstė visų dvarų darbininkus streikuoti ir rugpjūčio mėn. 3 d. visi sustreikavo apie 500 darbininkų ir valstiečių.

NEPAMIRŠKIME!

Sie 1981 metai "Laisvės" 70 m. jubiliejiniai.
"Laisvės" dalininkų suvaziavimas įvyks

balandžio 26 d. 10 val. ryto,

**Laisvės salėje,
102-02 Liberty Ave.,
Ozone Park, N. Y.**

Po suvaziavimo, 2 val. po pietų turėsime ypatingai puikų koncertą, kurį atliks mėninkai iš Tarybų Lietuvos. Svečių turėsime iš tolimųjų Jungtinių Valstijų kolonijų ir iš Kanados.

Po meninės programos bus banketas, puikūs pietūs, paruošti Jono Belecko priežiūroje.
Auka—\$15.

Hartford, Conn.

Buvusio Laisvės Choro keli nariai buvo susirinkę pas Mrs. DeCe Carlis namuose užbaigimui choro ataskaitos. Susirinkimą atidarė pirminkė. Protokolų sekretorė perskaitė vėliausius protokolus apie finansus už parduotus choro baldus bei kitas pajamas. Susidarė graži pinigų suma. Buvo sumanytas šiek-tiek paskirti "Laisvės" paramos fondui. Bet dauguma dalyvių nutarė palikti choro valdybai. Choras, kaip žinome kultūros baruose daug nuveikė.

Sausio 28 staiga mirė pažangiųjų ir gerų "Laisvės" rėmėjų J. ir V. Vasil žentas Viktor Bringas. Buvo tik 55 metų amžiaus. Buvo pasaulinio karo veteranas.

Žmonai Olgutei ir velionio broliui J. V. Vasil jų liūdesio valandoje giliausia užuojauta.

V. Kazlau

**Užrašykite savo
draugams "Laisvę"**

Cleveland, Ohio

MIRĖ J. PETRAUS

Teko sužinoti, kad Juozas Petraus mirė Floridoje. Jo palaikai buvo parvežti į Clevelandą ir ten palaidoti. Gaila, kad šeimos nariai nedavė žinios draugo Juozo draugams.

Juozas buvo "Laisvės" korespondentas ir aprašydavo mūsų judėjimo organizacinę veiklą Clevelande, taip pat ir kitas naujienas.

Reiškiamė gilią užuojautą likusiai šeimai. IM

Binghamton, N. Y.

Mes laukiame viešnios Amelijos Čigienės (Laraševičiūtės) iš Lietuvos. Ji dabar vieši pas jos seserį Juliją Humphres ir broį Antaną Laruševičių Kalifornijoje.

Draugė Čigienė žada atvykti į Binghamtoną susipažinti su sesers Mary Lynn vaikais Jennie Brown ir Tom Kulbui.

Jau treji metai, kai Mary Lynn mirusi. Ji buvo LDS kuopos finansų sekretorė. Tą darbą dabar atlieka jos duklė Jennie Brown.

Jonas Vaicekaskas

Ruoškimės "Laisvės"

70 m. sukakties minėjimui

LAWRENCE, MASS.

Mirus

Steve Shlakis

Reiškiamė giliausią užuojautą jo mylimai žmonai Blanche, dukterėčioms, sūnėnams ir visiems artimiesiems.

JOHN ir AFEMIA KODIS
KAROLINA MINKO

MIAMI, FLA.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Jurgis Danis

mirė 1970 m. lapkričio 30 d.

Liūdnai praslinko virš 10 metų, kai mirtis atskyrė mano mylimą vyrą. Jį prisimenu su meile, pagarba ir liūdsiu širdyje. Jo niekad nepamiršiu.

STELLA DANIS,

Liūdinti žmona
(Šį prisiminimą kartojame, nes praėjusiame numeryje mirties diena buvo neteisingai paduota.)

MIAMI, FLORIDA

Mirus

Apolonija Bečienei

Reiškiamė gilią užuojautą sūniui ir marčiai, Zenon ir Aldega Bechis, anūkams Kenneth ir Dennis.

Visi skausmai ir bėdos pasibaigė.

OLGA ir FRANK GRAHAM
South Boston, Mass.

TAURUS JO GYVENIMAS

Telegrafas iš Cikagos atnešė liūdną žinią: baigdamas 93-uosius metus, mirė Jonas Mažeika, žinomas JAV lietuvių pažangaus judėjimo dalyvis, ilgametis „Vilniaus“ laikraščio darbuotojas, taurios sielos žmogus, visą savo gyvenimą pašventęs kovai už darbo klasės interesus.

Kaip ir daugelis, Jonas Mažeika „išėjo Amerikon“ jaunais, devyniolikametis. Gimtojoje Antašavoje (Kupiškio raj.), penkiose palikusių žemės dešimtinėse, jam ir brolio šeimai sunku buvo pragyventi. O svajota „laimė“ užjūrio krašte laukė jaunuolio plieno gamybos, glėbdama dusinančių karščių ir trijų, sekdamas sunkiu druska, pagaliau liga — partrūkimas nuo neapsakomos darbo įtampos. Ligos atsiartinėjimas ir vėliau persekiojo plieno fabrikantams

sveiką paaugusį jaunuolį.

Kaip ir daugelis varginusių išeivių, velionis anksčiau susidomėjo kova už darbo žmogaus teises, įsijungė į pažangias organizacijas, lietuvių darbininkų sąjūdį, ir kultūrinę veiklą. Lavinosi, rėmė spaudą. Dalyvavo streikuose, mitinguose. Ne sykį buvo išmestas į gatvę, patyrė bedarbio dalios kartėlį. Ne sykį, persekiojant reakcijai, teko jam pabuvoti ir kalėjime. Rūšios sąlygos ir išbandymai nepalaužė kovotojo dvasios. Nuo 1919 m. Jonas Mažeika priklausė JAV komunistų partijai. Jos gretose dar labiau užsigrūdino, išsiugdė taurį internacionalistinį jausmą.

Jonas Mažeika, kaip ir kiti pažangūs lietuviai, su meile ir rūpestiu sekė tautų žemės gyvenimą, siejo, kad buržuazinė

Lietuvoje darbo liaudį irgi slėgė žiaurus išnaudojimas, persekiojimai. Jis tai savo akimis pamatė, apsilankęs Lietuvoje 1927 ir 1935 metais. Tuometinės Lietuvos tikrovė dar labiau jį įtikino kovos už darbo žmogaus išsivadavimą, kovos už socializmą prasmę ir būtinumą.

Kaip žviesus puslapis Jono Mažeikos biografijoje įrašyta jo kelionė į TSRS, kai jis su grupe JAV lietuvių darbininkų 1928 m. atvyko padėti jaunai socialistinei šaliai statyti plytų pramonės įmonių.

Nuo 1939 m. Jonas Mažeika savo tolesnį gyvenimą ir veiklą sujungė su pažangia spauda, dirbo Cikagos laikraščio „Vilniaus“. Buvo vienas jo redaktorių. Čia triūsė iki paskutinių metų, negalėdamas jėgų, pastangų. Ne sykį rėmė laikraštį piniginėmis aukomis, į gyvenimo pabaigą ir visas savo darbininkiškas santaupas paskyrė „Vilniaus“.

Kelis, kartus aplankęs Tarybų Lietuvą, Jonas Mažeika nuosirdžiai džiaugėsi nauju tautų žemės gyvenimu, socializmo laimėjimais. „Tai, ką pasiekė lietuvių liaudis — mūsų viso gyvenimo svajonė, mūsų pastangų tikslas,“ — kalbėjo jis.

Užgeso tauri asmenybė, nustojo plakusi ištikimo lietuvių liaudies sąnaušis širdis. Jonas Mažeika dar ne sykį bus prisimenamas — jis paliko gražų gilią pėdsaką mūsų išeivių istorijoje. Visi, kas pažinojo Joną Mažeiką, su meile ir pagarba visada atsimins jį — kuklų darbo žmogų, kovotoją už pažangą ir socializmą, aktyvų išeivių kultūrininką, spaudos darbininką.

VACYS REIMERIS

ĮVAIRIOS ŽINIOS

Washington. — Reagano patarėjas Edwin Meese pereitą sekmadienį pareiškė, kad JAV imsis kokių tik reikės priemonių sustabdyti tariamą komunistinio bloko paramą ginklais Salvadoro laisvės kovotojams.

Tuo tarpu Meksikoje spaudos pasikalbėjime kovotojų vadai pabrėžė, jog jie visomis galimomis priemonėmis sieks gauti jiems reikalingų ginklų naujai planuojamai ofensyvai prieš valdančiąją chuntą, kurią remia JAV.

Maskva. — Delegacija iš New Yorko 26-ajame TSRS Komunistų Partijos suvažiavime, be gen. sekr. Gus Hall, dar dalyvauja JAV Komunistų partijos tautinis pirmininkas Henry Winston ir Centro Komiteto nariai CK sekretoriai James E. Jackson ir Sam Webb. Pirminėji du sėdi prie prezidentinio stalo, o kiti du — salėje su visais dalyviais.

London. — Britų ministrė pirmininkė Margaret Thatcher, kuri buvo labai užsispyrusi uždaryti apie 50 vyriausybės žinioje esančių nedidelių anglies kasyklų, buvo priversta nusileisti, kai su-streikavo dešimtys tūkstančių angliakasių. Vyriausybės atšaukimas atėjo po trijų dienų. Kasyklas norėta uždaryti, nes sako, jos nešusios nuostolių.

Detroit. — General Motors korporacija paskelbė atšaukiant 6.4 milijonus automobilių ir lengvų sunkvežimių dėl defektyvių varžtų, kuriems iškritus autovežimiai gali išeiti iš kontrolės. Tai jau antras toks atšaukimas, palietęs didelį autovežimių skaičių. 1971 m. buvo atšaukta 6.7 milijonai autovežimių, kuriems reikėjo pakeisti defektyvias motorų apsdas. Atšaukimas palietė visos eilės metų ir pavadinimų modelius.

Budapest. — Vengrijos autobusai "Ikarus" firmos plačiai paplitę pasaulyje, naudojami daugiau kaip 50-ye šalių, jų tarpe ir Amerikoje. Federalinė Vokietija yra pats didžiausias pirkėjas. Dabar neseniai Vengrija pasirašė prekybos sutartį su Graikija. Jai dar papildomai paruos per 200 autobusų kur jau kursuoja apie 500 autobusų, anksčiau nupirktų.

Tokyo. — Vietos spauda rašo, kad Kinija iškūrė kiaušius Japonijai, atšaukdama įvairias prekybos sutartis su japonų firmomis daugiau kaip \$1.5 milijono bendrai sumai. Paliesta arti poros tūkstančių firmų, iš kurių apie 400 mažesnių dėl to bus priverstos bankrutuoti. Nuostolių turės ir kai kurios JAV bei Fed. Vokietijos firmos.

Madrid. — Civilinė gvardija įsiveržė į parlamentą ir buvo kuriam laikui paėmusi parlamento narius, kai jie balsavo už naujos vyriausybės sudarymą. Vėliau armijos dalinys trumpai laikui buvo užėmęs vyriausybės žinioje veikiančią TV stotį. Karalius Juan Carlos, pilnoje karinėje uniformoje, kaip vyriausias šalies kariuomenės vadas, kvietė sugrįžti prie demokratijos. Sako, kad gvardistams nusibodęs siautėjantis terorizmas ir suteikimas autonomijos kai kurioms Ispanijos provincijoms.

**Remkite
Laikraštį
"LAISVĘ"**

Automobilių pramonės darbininkai protestuoja ir demonstruoja prieš uždarymą Fordo Pico fabriko pietinėje Kalifornijoje. Iš "Daily World"

Moters Dienos Minėjimas

Sekmadienį, Kovo 8 d., 2 val. po pietų

NIUJORKO LIETUVIŲ MOTERŲ KLUBAS

rengia tos dienos minėjimą

Mildred Stensler
Aido Choro Mokytoja

Victor Becker
Solistas

Programa bus trumpa ir įvairi. Aido Choras, vadovybėje Mildred Stensler, mums duos meninę programą. Kalbą pasakys žurnalistė Irena Krivickienė, o Krivickų Jonukas ir Jurgutė taipgi pasirodys gal su daina, gal su eilėmis.

Nastė Buknienė skaitys Moters dieni pritaikytus eilėraščius.

Po programos bus vaišės.

VIETA: Laisvės salėje, 102-02 Liberty Ave.,
Auka \$5. — Ozone Park, N. Y.

BRIEFS

Thanks to Paul and Aldona Alekna, St. Petersburg, Fla., for grapefruits and oranges. Many people in New York had a taste of that Florida "sunshine".

Where do people live longest? The Caucasus, USSR, is the acknowledged center of longevity. In the mountain regions of Abkhazia and Azerbaijan, there are 145 people over 90 years old to every 10,000 inhabitants.

A new long-term statistical study from John Hopkins University suggests a possible link between chronic exposure to X-rays and an increased risk of fatal heart disease.

Fewer and fewer doctors are taking Medicare payments as their full fees, according to the Public Citizen Health Research Group. Instead, they are requiring their elderly patients to pay a larger and larger share of their bills.

In recognition of the rights and needs of the millions of disabled men, women and children throughout the world, the United Nations has proclaimed this year as the International Year of the Disabled. Its success will depend not only on every nation's concerted efforts to encourage the disabled but also on changing society's attitude toward disabled people.

The Kit Clark Senior House News in Dorchester, Ma. had a long article titled "The Spot is on Elizabeth Repshis". In part it says:

Elizabeth Repshis started painting when she was a mere 68 years of age! For the past seventeen years, Elizabeth has taken classes and learned techniques in painting that have helped to develop a hobby that has produced over a hundred paintings.

Elizabeth was married to Dr. Repshis and they were well known among the Lithuanian community of greater Boston and elsewhere. By profession Elizabeth was a nurse.

The article in "Senior House News" ends with the following:

"At 85, she is still energetic, youthful, and excited about her new hobby of painting. Her work portrays family history, Lithuanian customs, or perhaps catches the view from her backdoor porch. Her paintings are a blend of simplicity and charm; she uses a variety of medium, including watercolor, acrylics, oil, and charcoal, depending on her mood."

Elizabeth studied painting at the evening courses at nearby Girls' Latin School, and also at a Codman Square art supply store. Her work has been hung at the Strand Theatre; has been on display at local banks (the Shawmut and Workingmen's Cooperative and Dorchester); and also has been shown at a summer art show on Boston Common. A talented artist, with a great sense of humor and a positive outlook on life, Elizabeth Repshis is an inspiration to all who know her, in the true tradition of Grandma Moses!" Ilse

Elizabeth Repshis